

THE EPISTLE OF PAUL THE APOSTLE TO THE ROMANS

¹ Shíí, Paul, Jesus Christ bána'isiidi, án binal'a'á nshlǵigo shich'ǵ' ánniid, ǵa'íí Bik'ehgo'ihǵ'nań bits'á'dǵ' yati' baa gozhónihǵ' baa nagoshnǵ'hǵ' bigħa its'áshi'doltǵ, ² (Da'áí Bik'ehgo'ihǵ'nań binkááyú nada'iziid n'íí binkááyú yałtǵ'go dabǵntsé yengon'áá, áí godiyǵhgo Bek'e'eshchiinǵ' biyi' bek'eda'ishchǵ' lǵk'e,) ³ Áí yati' baa gozhóni Bik'ehgo'ihǵ'nań biYe' Jesus Christ nohweBik'ehń yaa nagolnǵ', án nnee k'ehgo nyáágo David kǵnolt'ǵhǵ' nǵǵ; ⁴ Jesus Christ daztsáádǵ' naadiidzaahǵ' bee Bik'ehgo'ihǵ'nań biYe' nǵǵigo ch'ǵ'nah alzaa, Holy Spirit bits'á'dǵ' binawod golǵ'go: ⁵ Holy Spirit biláhyú Bik'ehgo'ihǵ'nań bits'á'dǵ' ǵgoch'oba'íí shaa det'áá, binal'a'á nshlǵ' doleełgo, áík'ehgo Jesus bizhǵ'íí ba'ihégoǵ' doleełhǵ' bigħa baa nagoshnǵ'go, nnee ǵłtah at'éégo hadaazt'ǵ' daabodłághgo bikǵsk'eh ádaat'eego ashłe': ⁶ Nohwǵ'íí áldó' Jesus Christ bíyéé daanohlǵ' doleełgo nohwich'ǵ' ánniid: ⁷ Daanohwigha Romeyú daagonohłǵ'inǵ' nohwich'ǵ' k'e'eshchǵ', Bik'ehgo'ihǵ'nań bíł daanohshoqgo báhadaadeszaahǵ' daanohlǵ'igo nohwich'ǵ' ánniid: Bik'ehgo'ihǵ'nań nohwǵ'Taa ǵa'íí Jesus Christ nohweBik'ehń bíłgoch'oba'íí ǵa'íí bits'á'dǵ' ǵłch'ǵ'gont'ééhǵ' bee nohwich'ǵ' goz'áá le'. ⁸ Dantsé Jesus Christ binkááyú daanohwigha Bik'ehgohinshǵ'nań nohwhǵ'ħa ba'ihénsǵ,

nohwi'odla' ni'goshzáń biká' dahot'éhé baa ch'iniihíí bighá. ⁹ Bik'ehgo'ihí'nań, biYe' baa yati' nht'éhi baa nagoshni'go, shijíí biyi'dí' bána'isiidíí da'ákozhá nohwá oshkaah nt'éé shá yígótsj; ¹⁰ Díńko bighá dá oshkaah nt'éé, Bik'ehgo'ihí'nań bik'ehgo áńíta dáhago'at'éégo nht'éégo nohwaa desháá. ¹¹ K'azhá daanohwistséh, nt'é Holy Spirit bits'á'dí' shaa hi'né'íí ła' nohwaa nshné'híí bighá, áí bee ndzilgo daahodohsijl doleelgo; ¹² Díí áldishnii, nohwíí hik'e shíí bilgo nohwi'odla' dała'ázhi' ilđenáágo bee hadag ádaakinlzi doleel. ¹³ Shik'íiyú, doo ałch'ídndi nohwich'í' disháh hásh't'íigo ni' bídaagonolsigo hasht'íí, doo Jews daanlii' dahíí ła'ihíí bitahyú nnee Bik'ehgo'ihí'nań bich'í' hosilbááhíí k'ehgo nohwitahyú áldó' ła' hodishbijlhií bighá, (ndi nashi'dinł'ogo t'ahko goldoh.) ¹⁴ Greeks daanliiníí hik'e nanidí' nnee daanliiníí áldó', daagoyááhíí hik'e doo daagoyáá dahíí áldó' shaa hadais'aahíí k'ehgo t'ah Christ baa bil' nagoshni'go shá goz'áa. ¹⁵ Áik'ehgo ikk'idá' yati' baa gozhóni nohwil' nagoshni'go dázhó hásh't'íí, Romeyú nadaahisohtaaníí ndi. ¹⁶ Christ baa yati' baa gozhóni doo bik'e ídaayánsdzj da: áí Bik'ehgo'ihí'nań binawodíí biláhyú behasdách'igháhi at'éé, da'odlaaníí dawa bá, Jews daanliiníí dantsé, ła'íí Greeks daanliiníí áldó'. ¹⁷ Áí yati'íí biyi' Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' nnee bich'í' dávik'ehyú át'ééhíí ch'í'nah alzi, odla' begodeyaadí' odla' bengont'i'zhí': bek'e'eshchiiníí gánííhíí k'ehgo, Hadín dávik'ehyú át'ééhíí odla' zhá yee hińaa doleel. ¹⁸ Nnee Bik'ehgo'ihí'nań doo daidnłsj dahíí ła'íí nchó'íí ye'ánadaat'ííhíí

dawa yich'i' Bik'ehgo'ihinań bihashke' yaaká'dí ch'inań alzi, áí nchq'íi ye'ánaadaat'ijíi yee da'anii ágot'eehíi t'aazhi' ádaayiksí; ¹⁹ Bik'ehgo'ihinań bebígózi doleehíi ch'inań alzaago yídaagoksí, Bik'ehgo'ihinań dabíi bíl ch'inań áyílsihíi bigha. ²⁰ Ni'godzán alzaadí godezt'i'go Bik'ehgo'ihinań ye'at'éhi doo hit'íi dahíi nt'éégo bígózi, dahazhi' binawod golínií, la'íi Bik'ehgo'ihinań nliinií nt'é áyílaahíi bebígózi; áí bigha áí nnee nchq'go ánaadaat'ijíi doo nt'é bee bich'i' ch'idaagonowáh át'éé da: ²¹ Bik'ehgo'ihinań yídaagoksí ndi doo daidnłsí da, doo ya'ihédaanzí dahíi bigha doo nt'é bee bich'i' ch'idaagonowáh át'éé da; áidá' da'ílínego natsídaakees, la'íi biini' doo goyáá dahíi godilhił begoz'aą daasilíi. ²² Ídił daagodzaągo doo daagoyáá da daasilíi, ²³ Nnee datsaahi, la'íi dló', la'íi dawahá bijad dí'igo nadaakaihíi la'íi nada'nagíi yeda'ile'go daayokaąh lék'e; áí bee Bik'ehgo'ihinań doo datsaah dahi bits'á'dindláadíi hik'e díi kogan be'ádaaszaahíi bílgo ildenáago ch'idaiznil. ²⁴ Áí bigha bijíi yune' nchq'go zhá natsídaakeesgo dážhó nchq'íi bich'i' Bik'ehgo'ihinań yó'odaabidez'aą, daabits'ihíi ildenáago doo daidnłsí da: ²⁵ Bik'ehgo'ihinań bits'á'dí' da'anii ágot'eehíi hik'e lé'ikchoohíi bílgo ildenáago ch'idaiznil, la'íi Bik'ehgo'ihinań áyílaahíi zhá daidnłsigo daayokaąhdá' bíhíi doo daach'okaąh da; Bik'ehgo'ihinań zhá dahazhi' ba'ihégosí. Doleelgo at'éé. ²⁶ Áí bigha bits'í bee ídaayágosiyú ánaadaat'ijíi hádaat'ijíi bich'i' Bik'ehgo'ihinań yó'odaabidez'aą: isdzáné nnee bá álzaa n'íi isdzáné dabíi híl ídaayágosiyú ánaadaat'ijíi:

27 Da'áik'ehgo áldó' n̄nee isdzáné bá alzaa n'íi k'ihzhí' ádaizlaago, dabíi ílch'í' biini' daama'; n̄nee dabíi k̄l̄ ídaayágoſiyú ánádaat'íi, áí bigha nda'íksihíi dabíi ích'í' nadaayi'n̄niil, áí da'áígee dábik'eh.

28 Bik'ehgo'ihí'nañ doo dayúweh yídaagoſi hádaat'íi dahíi bigha dázho binatsekes daanchó'íi yich'í' Bik'ehgo'ihí'nañ yó'odaabidez'aa, doo ánách'ot'íi dahíi ye'ánádaat'íi doleeſgo; 29 Doo bik'ehyú ágot'ee dahíi behadaak'íl, la'íi nant'í' na'idaahíi, nchó'go ánádaat'íihíi, dawahá dayúwehégo ídáhádaat'iiníi, da'o'ni'íi; la' bíyééhíi ídáhádaat'iiníi áldó' behadaak'íl, la'íi its'izilheehíi, lahadaadit'áhíi, nadaach'aahíi, bi'at'e' nchó'íi, la'íi ch'inii daan̄ihíi áldó' behadaak'íl; 30 La' yinída'dil̄n̄ihgo ch'inii daan̄ii, Bik'ehgo'ihí'nañ yik'edaan̄iih, doo hadín daidn̄si da, ídaa da'odlígo dabíi ídaa yádaakti', dabíi nchó'i ádaile'go yídaago'aah, daabishchij n'íi doo daidits'ag da, 31 Doo daagoyáa da, doo da'ádaan̄iyú ádaat'ee da, doo hadín bil̄ daanzhoq da, doo hadín yaa nádaagode'aah hádaat'íi da, doo bil̄ daagoch'oba' da: 32 Bik'ehgo'ihí'nañ n̄nee ágánádaat'íihíi da'itsaahíi bee yándaagoz'áago yídaagoſi ndi, doo dabízhá ágánádaat'íi da ndi n̄nee ágánádaat'íihíi bil̄ dádaabik'eh.

2

1 Áí bigha n̄nee n̄líni, ni hadín ánt'ee shíhíi, n̄nee la' baa yán̄ti'yúgo doo nt'é bee n̄t'éégo nich'í' ch'ígonowáh át'éé da; n̄nee la' baa yán̄ti'yúgo dani ídíl ch'ígondeehi at'éé, ni dó' da'ágánt'ééhíi bigha.

2 Díinko bídaagonlzi, ágánádaat'íihíi Bik'ehgo'ihí'nañ dábik'ehgo bándago'aah. 3 Áík'ehgo n̄nee

ńlını, dani ąldó' ągánt'įđđá' ągánádaat'įđđí baa
 yánti'yúgo, ya' Bik'ehgo'ihinań doo nąngo'aah
 da doleeł ńńzi gá? ⁴ Ła'íi Bik'ehgo'ihinań
 biłgoch'oba'íi ła'íi nidag at'ééhíi hik'e ńzaadyú
 nągoho'aahíi ch'ída'izkaadíi doo bił óńtag da
 go'íi; Bik'ehgo'ihinań biłgoch'oba'íi nincho'íi
 bits'ą'zhi' hińáąłgo nelńááhíi doo bígonłsı da
 gá? ⁵ Áídá' nijíi nt'izíi bighą ła'íi nincho'íi doo
 bits'ą'zhi' áńneh hánt'įi dahíi bighą, dani goyéé'íi
 bee ích'į'godnt'áah, Bik'ehgo'ihinań bihashke' yil
 ch'í'ítįhíi bijįzhi'; ái bijįi dabíi dábik'ehyú at'éégo
 nąngo'aahíi ch'í'nah áđoliik; ⁶ Bik'ehgo'ihinań nńee
 dała'á daantįígee da'ánađaat'įł n'íi dábik'ehgo
 biyaa gozhóóníi dagohíi biniidaagodile'íi
 yich'į' nahįiik. ⁷ Hadíi nt'éégo ánađaat'įđđí
 yich'į' dahdaanldoh nt'éégohíi Bik'ehgo'ihinań
 bits'ą'dindláádíi ła'íi bił dábik'eh doleeł, ła'íi
 dahazhi' ihinaahíi yiká daadéz'iiníi, ihinań doo
 ngonel'ąą dahíi Bik'ehgo'ihinań baa daidi'aah:
⁸ Áídá' łahadaadit'áhgo łanakaihíi, ła'íi da'anii
 ągot'eehíi doo yikísk'eh ádaat'ee da ndi ncho'go
 ągot'eehíi yikísk'eh ádaat'eehíi Bik'ehgo'ihinań
 bihashke'íi bee biniidaagodilne'. ⁹ Nńee dała'á
 daantįígee ncho'go ánađaat'įđđí bich'į' goyéé'go
 godigháh, ła'íi biniidaagonł'éé doleeł, Jews
 daanliiníi ntsé, doo Jews daanliį dahíi ąldó';
¹⁰ Áídá' dała'á daantįígee nt'éégo ánađaat'įđđí
 Bik'ehgo'ihinań bits'ą'dindláádíi biyéé doleeł,
 bił dábik'eh doleeł, ła'íi ích'į'daagont'ééhíi biyéé
 doleeł, Jews daanliiníi ntsé, doo Jews daanliį
 dahíi ąldó': ¹¹ Bik'ehgo'ihinań binadzahgee
 nńee doo ła' itisgo yistįi da. ¹² Hadíi Jews bich'į'

begoz'aaníí doo bitł'ááhyú ádaat'ee dago nchọ'go
 ánádaat'ííhí begoz'aaníí doo bee bándaaagot'aah da
 ndi da'íííí daaleeh; áídá' begoz'aaníí bitł'ááhyú
 ádaat'eego nchọ'go ánádaat'ííhí begoz'aaníí bee
 bándaaagot'aah; ¹³ (Áí begoz'aaníí dédaidits'agíí
 zhá doo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dávik'ehyú
 ádaat'ee da, ndi begoz'aaníí yikísk'eh ánádaat'ííhí
 zhá dávik'ehyú ádaat'ee daabíłdi'nii doleeł. ¹⁴ Doo
 Jews daanłij dahíí Jews bich'į' begoz'aaníí doo
 yídaagołsį da ndi dabíí ye'ádaat'eehíí bik'ehgo áí
 begoz'aaníí ánííhíí yikísk'eh ádaat'eego Jews bich'į'
 begoz'aaníí doo yídaagołsį da ndi begoz'aaníí
 dabíí ídá ádaislaa: ¹⁵ Begoz'aaníí bijíí yuńe'
 dahgoz'aaníí ch'í'nah ádaayıłsį, nt'é nł't'éehíí
 dagohíí nchọ'íí dabíí yídaagołsį, ła'íí binatsekeesíí
 łańgo ánáyodłił, łań nł't'éégo ánsht'ee ni' daanzį,
 áídá' łańnhíí nchọ'go ánsht'ee ni' daanzįgo;)
¹⁶ Nńee Bik'ehgo'ihí'nań yándaago'aahíí bijíí
 yati' baa gozhóni baa nagoshni' n'íí ánííhíí
 k'ehgo bi'at'e' nadainł'į' n'íí Jesus Christ biláhyú
 yándaago'aah doleeł. ¹⁷ Jew niłdi'niihíí, begoz'aaníí
 bikísk'eh ánsht'eego dávik'ehyú ánsht'ee nńzį, ła'íí
 Bik'ehgo'ihí'nań bee ída'óndlii, ¹⁸ Áń hát'ííníí bígonsį
 nńzį, ła'íí begoz'aaníí bee nił ch'įgot'aahíí bighą
 hadíí dázhọ nł't'éégo ágot'eehíí zhá nił dávik'eh,
¹⁹ Bińáá ágodiníí yágo'iiníí nshłį nńzįgo, ła'íí
 godiłhíí biyi' nakaihíí bá'idindłáádíí nshłį nńzįgo
 ída'óndlii, ²⁰ Jews bich'į' begoz'aaníí biyi' ił'ígóziníí
 ła'íí da'anii ágot'eehíí begoz'aahíí bígonłsįdá'
 doo daagoyáá dahíí bił ch'ídaagon'áah, ła'íí mé'
 daanłijhíí k'ehgo doo hwahá yídaagołsįh dahíí
 bił ch'ídaagon'áah. ²¹ Ni, ła' bił ch'ídaagon'áahíí

ńlíni, dani ídił ch'ígont'áah née? Doo da'noh'jìh da nńiigo il ch'ígon'áahdá' in'jìh née? ²² Doo nant'jì nahkai da nńiigo il ch'ígon'áahdá' nant'jì' nanna née? K'eda'ashchín nił nchọ'dá' áí daach'okaaḡho nagoz'aayú nannaago in'jìh née? ²³ Ni, begoz'aaníí bee ída'ónđliihíí, begoz'aaníí doo bikísk'eh ánt'ée dahíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań doo nił iljì da go'jì. ²⁴ Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníí áńíhíí k'ehgo doo Jews daanljì dahíí bitahyú Bik'ehgo'ihí'nań bizhi'í nchọ'go baa yá'iti', nohwíí nohwigha. ²⁵ Begoz'aaníí bikísk'eh ánt'éeyúgo circumcise áni'delzaahíí ná iljì: áídá' begoz'aaníí doo bikísk'eh ánt'ee dayúgo doo circumcise áni'delzaa dahíí k'ehgo ánt'ée. ²⁶ Da'áik'ehgo nnee la' doo circumcise ábi'delzaa da ndihíí begoz'aaníí áńíhíí k'ehgo at'éeyúgo, doo circumcise ábi'delzaa da ndi circumcise ábi'delzaahíí k'ehgo bił otag ya'? ²⁷ Nnee bits'í bee doo circumcise ádaabi'delzaa da ndi begoz'aaníí yikísk'eh ádaat'eeyúgo, ni, begoz'aaníí bek'e'eshchiiníí bígonksí ndi doo bikísk'eh ánt'ée dahíí ya' doo ch'í'nah ádaanile' da née? ²⁸ Nnee Jew nljìgo gozljì ndi doo áí zhá bigha Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee da'anii Jewhi nljì da; la'íí nnee bits'í zhá circumcise ábi'delzaahíí doo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee da'anii circumcise ábi'delzaa da: ²⁹ Áídá' bijíí biyi'dí' Bik'ehgo'ihí'nań yidnksiníí, án da'anii Jewhi nljì; la'íí bijíí yuńe' circumcise ábi'delzaahíí da'anii circumcise ábi'delzaahi at'ée, biyi' siziiníí Bik'ehgo'ihí'nań bił goyilshóógo áile'híí bigha, doo begoz'aaníí áńíhíí zhá bigha da; hadín ágát'éehíí doo nnee zhá nłt'éego baa yádaakti' da,

áidá' Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nłt'ée.

3

¹ Áík'ehgo Jew nłni nt'é bee itisgo at'ée? Circumcise áko'delzaahí hant'é ılıí? ² Dawa bee dázho ılıíhi at'ée: dantségee Jews daanliiní Bik'ehgo'ihí'nań biyati' baa daadest'ąahi at'ée. ³ Ła' doo da'odląą dayúgo hí? Ya' doo da'odląą dahí bighą Bik'ehgo'ihí'nań doo da'áčh'iniyú at'éhi at'ée da née? ⁴ Dah, da'anii doo ágát'ée da: nńee daantúgee léda'ikchoo ndi Bik'ehgo'ihí'nań da'aniihi nłigo bigózi le'; bek'e'shchiiní Bik'ehgo'ihí'nań yich'í' yałt'igo gání, Dábik'ehyú ánt'éeego niyati' bee nígozi doleeł, ła'íi dahagee dahadín ni'iktahyúgo bitis nnléeł, nii. ⁵ Áidá' doo bik'ehyú ádaant'ee dahí Bik'ehgo'ihí'nań dábik'ehyú at'ééhí ch'í'nah áyłsiyúgo hant'é daan'nii? Bik'ehgo'ihí'nań bidenáago nohwiniidaagodile'yúgo, ya' ái bighą doo bik'ehyú nohwich'í' at'ée da daan'nii née? (Ágádishnigo ni'godzán biká' nńee k'ehgo yashti.) ⁶ Dah, da'anii doo ágát'ée da: Bik'ehgo'ihí'nań doo bik'ehyú at'ée dayúgo, haget'éeego ni'godzán biká' nńee yándaago'áah doleeł? ⁷ Lé'ishchoohí Bik'ehgo'ihí'nań da'aniiigo at'ééhí ch'í'nah áyłsigo ízigo at'ééhí ái bee bigóziyúgo, nt'é bighą shí nshch'ó'hí k'ehgo shaa yałt'igo shángo'áah? ⁸ (Ła' nńee nohwiní daadilńhgo nohwaa ch'ini daanii,) Nłt'ééhí bengowáhí bighą nch'oggo ádaaht'í' le', daan'niigo nohwá ádaagozlaa. Nńee ádaanohwilńhihí bándagont'aahí dábik'eh. ⁹ Áík'ehgo hago'at'ée? Ya' née Jews daandliiní itisgo shinjéed née? Dah,

doo ágát'éé da: n̄nee dawa, Jews daanliiníí ła'íí doo Jews daanlii dahíí nchq'íí bi'sna' daanliigo ikk'idá' ch'í'nah ádaasiidlaa; ¹⁰ Bek'e'eshchiiníí gáníí, Doo hadín dábik'ehyú át'éé da, dah, dała'á ndi doo ła' da: ¹¹ Doo hadín bił ígózı da, doo hadín Bik'ehgo'ihí'nań yiká déz'ıı da. ¹² Dawa k'ihzhı'go ádaasdzaa, dawa doo da'ılıı da daasilıı; doo hadín nht'éégo ánát'ıı da, dah, dała'á ndi doo ła' da. ¹³ Bidayi'híí n̄nee ła'sitııhi bił ch'í'otaqahíí k'ehgo at'éé; bizaadíı bee k'izéda'dilteehgo yádaaktı; ch'osh bik'asda' yee na'iltseedhi bizé' yune' benagoz'aq: ¹⁴ Yati' be'okáakıı ła'ıı yati' konı'daadııni'ıı bizé' bee hadaalk'ıı: ¹⁵ Da'dizołhéelzhı' daadijaadgo daahikéeh: ¹⁶ Hayú nadaakaiyú biké'dinááyú da'ılchqohıı hik'e iniidaagodile'ıı benagoz'aq: ¹⁷ Nkegohen'áanıı begoz'aqahıı doo yıdaagołsı da: ¹⁸ Bik'ehgo'ihí'nań doo daidnłsı da, doo yaa natsıdaakes da, n̄ii, bek'e'eshchiiníí. ¹⁹ Jews bich'ı' begoz'aanıı ánııhıı n̄nee da'ái bitł'áahzhı' ádaat'eehıı yich'ı' ánııgo bídaagonłzı: áık'ehgo n̄nee daantııgee doo hagot'éégo ídaa yánadaalti' da doleeł, ła'ıı ni'godzán biká' n̄nee dawa Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee doo dábik'ehyú ádaat'ee dago bándago'áah doleeł. ²⁰ N̄nee doo ła' Jews bich'ı' begoz'aanıı yikísk'eh ánát'ııhıı zhı bighı Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé da: begoz'aanıı ánııhıı bighı nchq'go ánách'ot'ııhıı bígoch'ııłsı. ²¹ N̄nee Jews bich'ı' begoz'aanıı doo yikísk'eh at'éé da ndi hagot'éégo Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dábik'ehyú át'éé doleełı k'adıı nohwıł ch'í'nah alzaa, áı doo ánııdá' begoz'aanıı bek'e'eshchiiníí baa na'gonı', ła'ıı

Bik'ehgo'ihinaan binkaayú nada'iziid n'íi yaa nadaagosni'; ²² Díinko yaa nadaagosni', Jesus Christ ch'odlaago Bik'ehgo'ihinaan binadzahgee dávik'ehyú ách'ít'éé, da'odlaanii dawa ágádaat'ee; nnee la' doo lahgo at'éé da, dawa dáleht'ee: ²³ Nnee dawa nchog'o ádaadzaago Bik'ehgo'ihinaan ízisgo ye'at'éhíi dáych'i' nihikáh; ²⁴ Áidá' binchog'íi bits'á'zhí' Christ Jesus ch'ínadainil, áik'ehgo Bik'ehgo'ihinaan baa daach'oba'go dávik'ehyú ádaat'éhi daayihii, doo nt'é bigha nahi'nihi da: ²⁵ Bik'ehgo'ihinaan Jesus zideego bidihíi bee nnee binchog'íi yá nahi'nihi doleelgo yi'áad, ái daayodlaago binchog'híi bigha baa nágodet'aa doleelgo; ái bigha Bik'ehgo'ihinaan dávik'ehyú át'éehíi nnee bich'i' ch'í'nah alzaa, án nzaadyú bádaagoho'aalgo nnee nchog'o ánadaát'iidíi doo yił ohtag da; ²⁶ Bik'ehgo'ihinaan dabíi dávik'ehyú át'éehíi díi goldohíi biyi' nnee bich'i' ch'í'nah alne'go, dishii: dabíi dávik'ehyú át'éhi nliigo ch'í'nah alne'go, la'íi dahadín Jesus yodlaahíi dávik'ehyú át'éé yihíhi at'éé. ²⁷ Ídaa ch'odliigo yách'ikti'íi hayú begoz'aq? Doo hayú begoz'aq da. Hant'é bigha? Ya' dakó nht'éégo ánách'ot'ijihíi bigha Bik'ehgo'ihinaan binadzahgee dávik'ehyú ách'ít'éé née? Dah, ki'odla'íi zhá bigha. ²⁸ Áik'ehgo díi bídaagosiiłziid, nnee Jews bich'i' begoz'aanii doo yikisk'eh at'éé da ndi bi'odla'híi bigha Bik'ehgo'ihinaan dávik'ehyú át'éhi bihii. ²⁹ Ya' Bik'ehgo'ihinaan Jews daanliinii zhá daabokaahíi nlii née? Doo Jews daanlii dahíi aldo' daabokaahíi nlii ya'? Ha'oh, doo Jews daanlii dahíi aldo': ³⁰ Bik'ehgo'ihinaan dała'á nlii, áik'ehgo nnee

circumcise ádaabi'deszaahíí bi'odlạ'híí bighạ Bik'ehgo'ihì'nań dábik'ehyú ádaat'éhi daabilnii doleeł, ła'íí doo circumcise ádaabi'deszaa dahíí ałdó' bi'odlạ'híí bighạ dábik'ehyú ádaat'éhi daabilnii doleeł. ³¹ Ágádaan'niigo begoz'aaníí doo ílłí dago ádaahiidle' née? dah, da'anii doo ágát'éé da, áídá' begoz'aaníí nłdzilgo ádaanzł.

4

¹ Áík'ehgo Abraham, bits'á'dí' daadihe'na'íí, nt'é daan'niigo baa nadaagohiilni' doleeł? ² Abraham dabíí nłt'éégo ánát'jłłhíí bighạ Bik'ehgo'ihì'nań dábik'ehyú át'éhi yłłnii lẹk'eyúgo, áí bighạ ída'odlłí doleeł ni'; ndi doo Bik'ehgo'ihì'nań binadzahgee ágát'éé da lẹk'e. ³ Bik'ehgo'ihì'nań biyati' bek'e'eshchiiníí nt'é nii? Abraham Bik'ehgo'ihì'nań yosdlạđ, áík'ehgo bi'odlạ'híí bighạ dábik'ehyú át'éégo bá hótag lẹk'e, nii. ⁴ Hadín na'iziidi bich'j' na'i'niiłí doo baa ch'oba'go nahi'niił da, ndi binasdziidhíí bighạ bich'j' nahi'niił. ⁵ Áídá' Bik'ehgo'ihì'nań doo bik'ehyú ádaat'ee dahíí ch'ínáyihiniilhi at'éé, hadín án yodlạhíí bi'odlạ' bee dábik'ehyú át'éégo bá hótag, doo nłt'éégo ánát'jłłhíí bighạ da. ⁶ Da'áík'ehgo nnee doo nłt'éégo ánát'jłłhíí bighạ da Bik'ehgo'ihì'nań dábik'ehyú át'éégo bá yótagíí biyaa gozhóqo David ałdó' yaa k'e'eshchj, ⁷ Gánłigo, Hadín doo bik'ehyú ánadaat'jłł dahíí bighạ baa nádaagodest'ạạ, ła'íí binchọ'íí bá k'e'oldeehíí biyaa daagozhóq le'. ⁸ Nnee binchọ'íí nohweBik'ehń doo bá yótag dahíí biyaa gozhóq le', nii, David. ⁹ Ya' nnee circumcise

ádaabi'deszaahíí zhá ágát'éégo biyaa gozhóó le' bıldı'nii néé? Doo circumcise ádaabi'deszaa dahíí áldó' néé? Abraham bi'odlǎ'híí bighǎ dábik'ehyú át'éégo bá hóttag lǎk'e daan'nii. ¹⁰ Dadá' bich'ǐ' ágot'éhi? Doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá' néé? Néé bikédí'go néé? Doo bikédí'go da, áídá' doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá'. ¹¹ Abraham circumcise ábi'deszaahíí biká'skałhíí k'ehgo bi'odlǎ'íí bee dábik'ehyú át'ééhíí bebígóǰı, áídá' doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá' bi'odlǎ' golǐı ni'; da'odlaaníí dawa doo circumcise ádaabi'deszaa da ndi bitaa nlıı doleełgo; áı áldó' dábik'ehyú ádaat'eehíí bá daahóttag doleełhíí bighǎ: ¹² Nnee circumcise ádaabi'deszaahíí áldó' bitaa nlıı, áı doo dá circumcise ádaabi'deszaahíí zhá bighǎ da, ndi nohwiTaa Abraham bi'odlǎ'ihíí yikísk'eh hikahíí bighǎ áldó', án doo hwahá circumcise ábi'dilne' dadá' bi'odlǎ' golíınıí áldishnii. ¹³ Bik'ehgo'ihı'nań Abraham ła'íı bits'ǎ'dı' hadaakınolt'aaníı ni'gosdzán daabıyéé doleełgo yee bángon'ǎǎ ni', ndi doo begoz'aaníı yikísk'eh ádaat'eehíí bighǎ da, bi'odlǎ'ıı biláhyú dábik'ehyú ádaat'eehíí bighǎ. ¹⁴ Bik'ehgo'ihı'nań yegos'aaníı yikísk'eh ádaat'eehíí zhá Bik'ehgo'ihı'nań yágon'áanıı daabıyéé doleełyúgo, odlǎ'ihıı da'ılíné hileeh, ła'ıı Abraham bángont'áanıı doo ilǐı da hileeh: ¹⁵ Begoz'aaníı golǐıyúgo nnee doo yikísk'eh ádaat'ee dahıı yiniidaagodile': begoz'aaníı da'ádıhyúgo begoz'aanıı bıł nach'ighaahıı áđıh. ¹⁶ Áı bighǎ da'odlaaníı zhá, Bik'ehgo'ihı'nań bıłgoch'oba'ıı biláhyú, Abraham bángont'áanıı daabıyéé doleeł; Abraham bits'ǎ'dı' hadaakınolt'aaníı dawa Bik'ehgo'ihı'nań Abraham yágon'áanıı daabıyéé

doleeł; doo hadíi begoz'aaníi daayota'híi zhá da, ndi Abraham k'a'at'éégo da'odlaaníi áldó'; án daanohwigha da'ohiidlaaníi daanohwitaa nlii. ¹⁷ (Bik'ehgo'ihinań Abraham gáyihniigo bek'e'eshchii, Nnee iltah at'éégo hadaazt'i'íi bitaa nliigo ánishaa, yihni,) Abraham Bik'ehgo'ihinań yodlaahíi bigha áyihniigo yágon'áá lek'e, Bik'ehgo'ihinań, nanezna' n'íi nádaayihil'nahíi, la'íi doo daagolii da n'íi daagoliiigo ádaile'íi nliini: ¹⁸ Abraham hastiin nliigo doo bá ichii da ndi Bik'ehgo'ihinań yodlaago án bits'á'dí' t'ah nyohohíi, Nits'á'dí' láá doleeł, bil'doniidhíi k'ehgo nnee láago iltah at'éégo hadaazt'i'íi bitaa nlii doleełgo. ¹⁹ Abraham da'áá gonenadín hak'e shii bil'egodzaago bits'í daztsaahíi k'ehgo adzaa, la'íi bi'aa, Sarah, doo ichii da, ágát'éé ndi Abraham aí doo yaa natsekees da, áidá' bi'odla' doo t'aazhi' bágodeyaa da lek'e: ²⁰ Bik'ehgo'ihinań bángon'ááníi doo t'aazhi' natsína'íkeesgo yodlaa da; áidá' Bik'ehgo'ihinań ya'ihenzigo bi'odla'íi nldzil silii; ²¹ Bik'ehgo'ihinań hadíi yee bángon'ááníi ye'ile'go yinel'aaahíi Abraham da'anii yígótsi lek'e. ²² Áik'ehgo bi'odla' goliihíi bigha Bik'ehgo'ihinań dávik'ehyú at'éhi yihni. ²³ Áidá' áyihniihíi doo dabíi zhá bee bá k'e'eshchii da; ²⁴ Ndi néé áldó' nohwá bek'e'eshchii, néé Jesus nohweBik'ehń daztsaadí naadiidzaago ábílaahíi daahohiidlaaníi áldó' nohwá hótág doleeł; ²⁵ Jesus nohwi'at'e' ncho'híi bigha zedii, ch'ínánohwiiniihíi bigha naadiidzaago ábi'delzaa.

5

¹ Áík'ehgo da'osiidlaḡadhíí bighḡ nohwinchḡ'íí bits'á'zhì' ch'ínánohwinilgo Jesus Christ nohweBik'ehñ biláhyú Bik'ehgo'ihí'nañ nkegohen'áání yee nohwineḡ'íí: ² Jesus biláhyú nohwi'odla'íí bee Bik'ehgo'ihí'nañ biḡoch'oba'íí goz'aḡ yuḡe' hah'agóót'i'go nohwá alzaa aldó', áí biyi' yuḡe' nasiidziji, la'íí Bik'ehgo'ihí'nañ ízigo ye'at'ééhíí lahdí' nohwíyée doleelíí ndaahóndliigo baa nohwiḡ daagozhḡ. ³ Doo da'ái zhḡ da, Christ bighḡ nohwiniidaagonḡ'ée ndi baa nohwiḡ daagozhḡ; koniigonḡ'éeéhíí kóni' k'eh ách'ílsiníí ákólsihíí bídaagonlzihíí bighḡ; ⁴ La'íí kóni' k'eh ách'ílsiníí ko'at'e' nḡ'éeego áyílsi, la'íí ko'at'e' nḡ'éeéhíí Bik'ehgo'ihí'nañ ízigo ye'at'ééhíí lahdí' kóyée doleelíí nch'ohíigo ákólsi: ⁵ La'íí Holy Spirit nohwaidin'áání biláhyú Bik'ehgo'ihí'nañ biḡ daanjḡḡhíí nohwijíí behalk'ihíí bighḡ áí ndaahóndliihíí begolḡe', áík'ehgo doo baa yádaandzi da doleel. ⁶ Doo hagog'éeego ích'odaahi'nii dadá', Bik'ehgo'ihí'nañ t'ah doo daadinlzí dadá', da'áígee biká' ngonyáágo Christ nohwá daztsḡ. ⁷ Nḡee dávik'ehyú át'ééhíí ndi doo hadín yá datsaah at'ée da; dagohíí la' nḡee nḡ'éeego at'ééhíí yá datsaah shij. ⁸ Áídá' t'ah nchḡ'go ádaant'eedá' Christ nohwá daztsḡ, áí bee Bik'ehgo'ihí'nañ biḡ daanjḡḡhíí nohwiḡ ch'í'nah áyíílaa. ⁹ Áík'ehgo bidíḡ bee Bik'ehgo'ihí'nañ binadzahgee dávik'ehyú ádaant'ee daasiidliigo, da'aniigo án binkááyú Bik'ehgo'ihí'nañ bihashke'íí bee nohwiniidaagodilḡe' doleel n'íí bits'á'nohwide'niḡ. ¹⁰ T'ah Bik'ehgo'ihí'nañ

bi'ina' daandliida' biYe' daztsaahii bee bil k'ii nádaasiidlii lek'eyugo, áí bitisgo bil k'ii daasiidliigo biYe' nohwiyi' hinaahii bigha hasdánohwiido'ni. 11 Doo áí zhá da, Jesus Christ nohweBik'ehú biláhyú Bik'ehgo'ihina' baa nohwil daagozhó, da'án biláhyú Bik'ehgo'ihina' bil k'ii nádaasiidlii. 12 Díi k'ehgo nko ágót'iid, nnee da'á, Adam holzéhi, bee ni'godzáan biká' nchó'ii lá'ii nchó'ii biláhyú da'itsaahii bengonyáá; áik'ehgo nnee dawa da'itsaahii bee bich'i' godeyaa, nnee dawa nchó'go ánadaat'iilhií bigha: 13 (Bik'ehgo'ihina' yegos'aanii doo hwahá alne' dadá' nchó'ii ni'godzáan biká' benagowaa, ndi begoz'aanii da'ádihyú nnee nchó'go ádaát'iid ndi doo bándagot'a' da. 14 Áidá' Adam dehezna'dí Moses naghaazhi' da'itsaahii bik'ehgo nagowaa lek'e, nnee Adam iksiihii k'ehgo doo da'iksiih da ndi; Adam da'itsaah zhinéego nnee dawa yá sizii lek'e, ndi lá' dogaa' doleehii ihina' zhinéego nnee dawa yá hizí'. 15 Bik'ehgo'ihina' daazhógo kainé'ii doo Adam iksiihii bil lek'tee da: nnee da'á, Adam holzéhi, iksiihii bigha nnee láago da'itsaahii bee bich'i' godeyaa, áidá' áí bitisgo Bik'ehgo'ihina' bilgoch'oba'ii lá'ii áí biláhyú kainé'ii, nnee da'á Jesus Christ holzéhi biláhyú, nnee láago ihina'ahii yaa daidez'aa. 16 Lá'ii daazhógo kaa hiné'ii doo áí nnee nchó'go adzaa n'ii áile'ii bil lek'tee da: áí nnee da'á iksiihii bil ch'ígódeehgo áile', ndihii láago nda'hésiida' daazhógo kaa hiné'ii Bik'ehgo'ihina' binadzahgee dávik'ehyú ádaach'itéego áile'. 17 Áik'ehgo nnee da'á, Adam holzéhi, iksiihii bigha da'itsaahii bik'ehgo

nagowaa, áí n̄nee dała'á binkááyú; áí bitisgo n̄nee dała'á, Jesus Christ holzéhi, binkááyú n̄nee Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íí dážhó ch'ída'izkaadí daayit'íih, ła'íí dábik'ehyú ágot'eehíí daazhógo kainé'íí ałdó' daayit'íih, áík'ehgo dawahá yitis daanliigo daahinaa doleel.) ¹⁸ Áík'ehgo n̄nee dała'á iksiihíí bighą n̄nee dawa baa yá'iti'go bil ch'ígódeeh; ła'íí n̄nee dała'á dábik'ehyú át'ééhíí biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee n̄nee dawa dábik'ehyú ádaat'eego daahinaa doleel, áí Bik'ehgo'ihí'nań daazhógo n̄nee yaa daidez'áni at'éé. ¹⁹ N̄nee dała'á doo áłdi'n̄iiyú át'éé dahíí bee łaągo doo bik'ehyú ádaat'ee da daasilij, da'áík'ehgo n̄nee dała'á áłdi'n̄iiyú át'ééhíí bee łaągo dábik'ehyú ádaat'eego ádaadolniil. ²⁰ Jews bich'í' begoz'aaníí bengonyáágo nda'iksiihíí łaą silij. Áídá' nda'iksiihíí łaą silijyú Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íí itisgo łaągo begoz'aą: ²¹ Nda'iksiihíí bighą da'itsaahíí bik'ehgo nagowaa lék'e, da'áík'ehgo dábik'ehyú ágot'eehíí bee Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íí bik'ehgo nagowaa, ła'íí n̄nee Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú ihí'ńá doo ngonel'aą dahíí yee daahinaa doleel.

6

¹ Nt'é daan'n̄ii doleel áídá'? Ya' Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íí łaągo begoz'aą doleelhií bighą nchó'íí dayúwehyú baa nahiikai doleel née? ² Dah, da'an̄ii doo ágát'éé da. Hagot'éégo nohwinchó'íí bich'í' dasiitsaądá' dayúwehyú nchó'íí biyi' nahiikai doleel? ³ Ya' díí doo bídaagonołsį da née? Daanohwigha baptize ádaanohwi'deszaahíí Jesus

Christ bił dała'á daasiidliigo, baptism bee án bił dasiitsaahi at'éé. ⁴ Áík'ehgo lebi'doltihií k'ehgo baptism bee bił dasiitsaadi' bii bił lenohwido'nil: áík'ehgo nohwitaa binawod dák'a'at'éhi bee Christ daztsaadi' naadiidzaahii k'ehgo néé aldó' nohwe'ina' aniidégo análzaahii bikísk'eh hiidaalgo dábik'eh. ⁵ Áík'ehgo Jesus bił dała'á daasiidliigo bił dasiitsaada' dabii daztsaadi' naadiidzaagee aldó' dała'á bił daandlii doleek: ⁶ Díinko bídaagonlzi, nohwincho'ii be'adaant'eehii dawa bił ch'ihideeh doleelgo, la'ii ncho'ii doo dayúweh bi'isna' daandlii da doleehii bigha ncho'ii be'adaant'ee n'ii tsj'ina'áhi biká' Christ bił binohwi'deskał. ⁷ Hadín daztsaahii ncho'ii doo dayúweh bi'isna' nlii da. ⁸ Néé Christ bił dasiitsaayúgo, bił daahin'naa doleelgo daahohiidlaq: ⁹ Christ daztsaadi' naadiidzaago doo dananátsaah dago bídaagonlzi; da'itsaahii doo dayúweh botq' da. ¹⁰ Jesus ncho'go ágot'eehii bigha daztsaa, dałandigee aqł layiilaago: áidá' hiinaahii Bik'ehgo'ihinań zhińéego hiina. ¹¹ Da'áík'ehgo ídaa natsídaahkees, nohwii aldó' ncho'go ágot'eehii bich'i' dasohtsaa, áidá' Jesus Christ biláhyú Bik'ehgo'ihinań bá daahinohnaa. ¹² Ái bigha nohwits'í datsaahii doo ncho'ii bich'i' bił ch'inótihi hela', ágádaanoht'eeyúgo ncho'ii nohwebik'eh doleel, nohwits'í ncho'go hádaat'iinii doo bikísk'eh ádaanoht'ee da le'. ¹³ Nohwits'í doo la' ndi bee ncho'go ágot'eehii bich'i' bídaalnaa da le', doo bee ncho'go ádaanoht'ee da le': áidá' nnee nanezna'di' naadiikaihii k'a'at'éégo nohwincho'hii bigha nanesona' ndi k'adii hasdáhkaigo daahinohnaa, áík'ehgo

Bik'ehgo'ihinañ bich'i' ídídaal'naa le', la'íi nohwits'í dawa Bik'ehgo'ihinañ bich'i' bídaalnaa le', áí bee dávik'ehyú ádaanoht'ee le'. ¹⁴ Begoz'aaníi doo nohwebik'eh da, áídá' Bik'ehgo'ihinañ bilgoch'oba'íi nohwebik'ehi at'éé: áík'ehgo ncho'íi doo dayúweh nohwebik'eh da le'. ¹⁵ Hago'at'éé áídá'? Begoz'aaníi doo nohwebik'eh da, áídá' Bik'ehgo'ihinañ bilgoch'oba'íi nohwebik'ehíi bigha ya' dayúweh ncho'go ánádaahiit'íi née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. ¹⁶ Ya' díinko doo bídaagonoŋsi da née? Hadín bikísk'eh ádaanoht'ee doleełhíi bigha baa ídaadesoht'aayúgo, áí bánada'ohsiidhi at'éé; ncho'íi baa ídaadesoht'aayúgo da'itsaahíi nohwidahyú begoz'aą, áídá' Bik'ehgo'ihinañ baa ídaadesoht'aayúgo dávik'ehyú ágot'eehíi nohwidahyú begoz'aą. ¹⁷ Áídá' Bik'ehgo'ihinañ ba'ihégoŋ, lah ncho'go ágot'eehíi bánada'ohsiid ni', ndi yati' bee nohwil ch'ígót'ááníi nohwijíidí' bikísk'eh ádaanoht'ee daasolji. ¹⁸ Áík'ehgo ncho'íi doo hago't'éégo be'ádaanoht'ee da daasolji'íi bigha dávik'ehyú ágot'eehíi bánada'ohsiidíi daasolji. ¹⁹ Yati' dabígózinéhi bee yashti', doo áík'ehgo yashti' dayúgo doo nohwil ígózí da doleeł ni': nohwits'í la' bee ncho'go na'idáhi la'íi ncho'go ágot'eehíi dayúweh ik'edaahit'íi bich'i' ídídaal'naa ni'; k'adíi da'ágát'éégo nohwits'í dawa bee dávik'ehyú ágot'eehíi bich'i' ídídaal'naa le', áík'ehgo nt'éégo hadaanohwidiléh doleeł. ²⁰ Ncho'go ágot'eehíi bánada'ohsiidá' dávik'ehyú ágot'eehíi doo hago't'éégo be'ádaanoht'ee da ni'. ²¹ Ánádaahit'íidíi k'adíi bik'ee ídaayádaanohdzihíi nt'é bee daasoht'íid? Ágádaat'eehíi aąłgee

da'itsaahíí begoz'aa. ²² Áídá' k'adíí nchọ'íí doo hagog'éégo be'ádaanoht'ee da, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bánada'ohsiidíí daasolijj, áík'ehgo nht'éégo hadaanohtwidile', áí ąąłgee yaaká'yú dahazhí' ihí'naahíí begoz'aa. ²³ Konchọ'íí da'itsaahíí bidená nahi'ńiil, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań dahazhí' ihí'naahíí kaidoné', Jesus Christ nohweBik'ehń biláhyú.

7

¹ Shik'íiyú, (begoz'aaníí bídaagonońsini nohwich'í' k'e'eshchii,) begoz'aaníí nńee dánehena'zhí' yebik'ehgo bídaagonońsij. ² Isdzán bika' t'ah hínaago yiké'zhí' nlijgo begoz'aa; áídá' bika'íí daztsąayúgo dábiini'yú át'éé hileeh. ³ Áík'ehgo bika'íí hínaadá' ła' nńee yil naná'ńááyúgo, nant'í' naghaa daayilńii doleek: áídá' bika' daztsąayúgo dábiini'yú át'éé; áík'ehgo ła' nńee yil naná'ńááyúgo doo nant'í' naghaa da. ⁴ Áík'ehgo shik'íiyú, Christ daztsąahíí bighą nohwíí bil dała'á daasolijigo begoz'aaníí doo nohwenábik'eh dago bich'í' dasohtsąą; ła'ihíí bíyée daanohtlijj doleelgo, ńń daztsąadı' naadiidzáhi nlijj, áík'ehgo nht'éégo ágot'eehíí Bik'ehgo'ihí'nań bá ádaahiidle'. ⁵ Nchọ'go be'ádaant'eehíí nohwebik'ehgo daahi'ńaadá' begoz'aaníí nchọ'go hádaahiit'iiníí nohwiyi' hizí'go áyílaahíí nohwits'í yiyi' na'iziid ni', áík'ehgo nchọ'go ńńadaahiit'ijłhíí bighą da'itsaahíí bee nohwich'í' goz'aa ni'. ⁶ Jews bich'í' begoz'aaníí bi'isna' daandlijgo nohwotą' n'íí bits'ą'zhí' nane'na'go, k'adíí begoz'aaníí bits'ą'zhí' ch'ínankai; doo begoz'aaníí ilk'idá' bek'e'eshchijj n'íí nanohwiláágo Bik'ehgo'ihí'nań bá nada'idziid

da, áidá' Holy Spirit nanohwiláágo nada'idziid. ⁷ Nt'é daan'nii doleeł áidá'? Begoz'aanii nchọ'íi bił dátekt'ee née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. Begoz'aanii da'ádihyúgo nchọ'íi doo bígonsi da doleeł ni': begoz'aanii, Doo dawahá idáhánt'íi da le', doo shilnii dayúgo, dawahá idáhách'ít'íiníi doo bígonsi da doleeł ni'. ⁸ Ái bengot'áanii, Doo dawahá idáhánt'íi da le', shilniigo dayúwehégo idáhásht'íigo áshíílaa. Begoz'aanii áníhíi doo hwahá bígonsi h dadá' nshchọ'yúgo ndi doo bígonsi dahíi bighą nchọ'íi shich'í' daztsáni k'ehgo at'éé ni'. ⁹ Łah begoz'aanii doo bígonsi dago hinshnaa ni': áidá' bengot'áanii bígosíłsjiidá' nchọ'íi híina', áik'ehgo nchọ'íi baa nannaayúgo ndizohíi at'éé shilniigo shizes-híhíi k'ehgo at'éé. ¹⁰ Áik'ehgo bengot'áanii, da'ái ihinaahíi shainé' doleeł n'íi, da'itsaahíi shá áyíílaago bígosíłsjiid. ¹¹ Bengot'áanii nashiláágo nchọ'íi shich'í' nzhch'a', ła'íi bee shidizesdji. ¹² Áik'ehgo begoz'aanii dilzih, ła'íi bengot'áanii dilzih, dávik'ehyú at'éé, ła'íi nkt'éhi at'éé. ¹³ Áik'ehgo ya' ái nkt'éhíhíi da'itsaahíi shá áyíílaa née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. Áidá' nehíłsíidá' begoz'aanii doo bikísk'eh ánsht'ee da ni', áik'ehgo begoz'aanii da'itsaahíi shángot'áá, nchọ'íi da'anii nchọ'íi at'éégo bígózi doleełhíi bighą begoz'aanii alzaa; áik'ehgo bengot'áanii biláhyú nchọ'íi dážhó itisyú nchọ'go hileeh. ¹⁴ Begoz'aanii yaaká'dí'hi at'éégo bídaagonłzi: áidá' shíi nchọ'go be'ánsht'eehíi bighą nchọ'íi bich'í' nashi'dehezni. ¹⁵ Nt'é bighą ánasht'íi k'íi doo bígonsi da: doo hasht'íyú ánasht'íi da; áidá' shil nchọ'íi be'ánasht'íi. ¹⁶ Doo hasht'íyú ánasht'íi dago begoz'aanii

bee nshchọ'í bígosíłsıjıd, áık'ehgo begoz'aaníı
 ánı́hı́ı nłt'ée ląá, dishnıı. ¹⁷ Áık'ehgo doo dashı́ı
 ánásht'ıjıł da, ndi nchọ'i shiyi' golı́nı́ı ánát'ıjıł.
¹⁸ Doo nłt'éehı́ı shiyi' golı́ı dago bígonsı (dashı́ı
 she'at'e'ı́ı áłdishnıı:) dábik'ehyú ánsht'eego hasht'ıjı
 ndi be'ánásht'ıjıłı́ı doo hagot'éeego be'ánásh'ne'
 da. ¹⁹ Nłt'éehı́ı be'ánásht'ıjıłgo hasht'ıjıhı́ı doo
 be'ánásht'ıjıł da: áıdá' nchọ'ı́ı doo hasht'ıjı dahı́ı
 zhá be'ánásht'ıjıł. ²⁰ Doo hasht'ıjıyú be'ánásht'ıjıł
 dayúgo doo dashı́ı ánásht'ıjıł hasht'ıjıgee nchọ'ı́ı
 shiyi' golı́nı́ı ánát'ıjıł. ²¹ Díıńko be'ánsht'eego
 bígosíłsıjıd, nłt'éehı́ı be'ánásht'ıjıł hasht'ıjıgee
 nchọ'ı́ı shıdáhgee begoz'ąą. ²² Shıjı́ı yune'
 Bik'ehgo'ihı'nań yegos'aanı́ı nłt'ée, ídıdışh'ıııı:
²³ Áıdá' ídıdıştsąągo díıńko bígosíłsıjıd, shıts'ı nchọ'go
 hádaat'iını́ı shınatsékees nłt'éehı́ı yıl nagonłkaad,
 áık'ehgo shiyi'yú nchọ'ı́ı bı'ısna' nshıjıgo áshıłsı.
²⁴ Nnee débaagoch'oba'ihı́ı nshıńı nąą! Díı shıjı́ı
 bıyi' nchọ'ı́ı shızılheehı́ı hadıń yıts'á'shıłteeh?
²⁵ Bik'ehgo'ihı'nań zhá, Jesus Christ nohweBik'ehń
 bıláhyú ląá, áı bıghą Bik'ehgo'ihı'nań ba'ihénsı.
 Áık'ehgo dashı́ı shınatsékeesı́ı bee Bik'ehgo'ihı'nań
 yegos'aanı́ı bıkısk'eh ánsht'ee; áıdá' shıts'ı
 be'ánsht'eehı́ı nchọ'ı́ı zhá bıkısk'eh ánsht'ee.

8

¹ Áık'ehgo k'adı́ı Christ Jesus bıyi' daanlıńı,
 bıghą bıł ch'ıgódeeh doleełı da'adıh, áı doo bı'at'e'
 nchọ'ı́ı yıkısk'eh ádaat'ee da, áıdá' Holy Spirit zhá
 yıkısk'eh ádaat'ee. ² Christ Jesus bıyi' nshıjıgo, Holy
 Spirit behınshııahı́ı bııawodı́ı nchọ'ı́ı bııawodı́ı
 bee dastsaađ doleeł n'ı́ı yıts'á' shıńktı́ı. ³ Jews

bich'i' begoz'aanii ncho'go be'adaant'eehii bigha doo nalwod da silii, aik'ehgo begoz'aanii doo ayoleh at'ee da n'ii Bik'ehgo'ihinaan ayilaa, an dabii biYe' nohwits'i nda'iksihii k'ehgo at'ee go nohwincho'hii bigha yin'a, aik'ehgo ncho'ii nohwits'i yiyi' golini bil ch'igodeeh doleelgo bangot'aa: ⁴ Nee doo nohwi'at'e' ncho'ii bikisk'eh adaant'ee da, aida' Holy Spirit zha bikisk'eh adaant'eehii bigha begoz'aanii dabik'ehgo anihii bikisk'eh adaant'ee. ⁵ Hadii dabii bi'at'e' yikisk'eh adaant'eehii bits'i hadaat'iinii zha yaa daabiini'; aida' Holy Spirit yikisk'eh adaant'eehii Holy Spirit hadaat'iinii yaa daabiini'. ⁶ Ko'at'e' ncho'ii bikisk'ehyu agot'eehii baa koni'ii da'itsaahii bee ka goz'aa; aida' Holy Spirit bikisk'ehyu agot'eehii baa koni'ii ihinaahii la'ii ich'i'gont'eehii bee ka goz'aa. ⁷ Hadin bi'at'e' ncho'ii yikisk'ehyu agot'eehii yaa biini'ii Bik'ehgo'ihinaan yik'ennih: Bik'ehgo'ihinaan yegos'aanii doo ye'at'ee da, da'anii doo aoneh at'ee da. ⁸ Aik'ehgo hadin dabii bi'at'e'ii yikisk'eh adaant'eehii doo hagot'ee go Bik'ehgo'ihinaan yil daagoyikshoni at'ee da. ⁹ Aida' nohwii doo nohwi'at'e' ncho'i bikisk'eh adaanoht'ee da, aida' Holy Spirit yikisk'eh adaanoht'ee, Bik'ehgo'ihinaan biSpirit da'anii nohwiyi' goliiyugo. Nnee la' Christ biSpirit doo da'anii biyi' golii dayugo, an doo Christ biyee nlii da. ¹⁰ Christ nohwiyi' goliiyugo, nohwits'i nanne' ndi Holy Spirit bilahyu daahinohnaa, dabik'ehyu adaanoht'eego anohwilaahii bigha. ¹¹ Jesus daztsaadi' naadiidzaago ayilaahii biSpirit nohwiyi' goliiyugo, Christ daztsaadi'

naadiidzaago áyíílaahíí biSpirit nohwiyi' golííníí biláhyú nohwits'í datsaah doleehíí áldó' hinaago ánáidle'. ¹² Áí bigha, shik'íyú, doo nt'é bigha nohwi'at'e' nchq'íí bikísk'eh ádaant'ee da. ¹³ Dánohwíí nohwi'at'e' bikísk'eh ádaanoht'eeyúgo nanohne': áídá' nohwi'at'e' nchq'íí Holy Spirit bee nadaaktseedyúgo da'anii daahinoḥḥaa. ¹⁴ Bik'ehgo'ihí'nañ biSpirit nadaabiílaahíí dawa, áí da'anii Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé daanlíni ádaat'ee. ¹⁵ Holy Spirit biláhyú Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé daasiidlíj, áík'ehgo k'adíí doo isnah binant'a' yédaaldzidhíí k'ehgo Bik'ehgo'ihí'nañ bédaahiildzid da, áídá', Ábba, shiTaa, daabiḥ'nii. ¹⁶ Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé daandlíjgo nohwíjii yuné' Holy Spirit dabíí nohwíł nadaagolní': ¹⁷ Bichagháshé daandlíjyúgo Bik'ehgo'ihí'nañ bíyééhíí nohwíyéé doleel, néé hik'e Christ biłgo; Christ bił nohwiniidaagonł'téé lək'eyúgo, dabíí bił dała' ízisgo be'ádaant'eego ádaanoḥwi'dolníił. ¹⁸ Yunáásyú baa gozhóóníí nohwádihyú goz'aaníí ch'í'nah ádolníił, áí baa natseskeesgo díí jiiigo nyee'i biyi' nashaahíí doo shił hago'at'éé da. ¹⁹ Dawa Bik'ehgo'ihí'nañ áyíílaahíí Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé da'anii bíyéégo ch'í'nah ádolnííkií dázho yiká daadéz'jiiigo biba' ádaat'ee. ²⁰ Dawahá alzaahíí doo nt'é da'ílií dago alzaa, doo hádaat'jiihíí bigha da, áídá' ágádaat'eego Bik'ehgo'ihí'nañ bándaaqoz'aa, ágát'éé ndi díínko Bik'ehgo'ihí'nañ nyoóíí; ²¹ Dawahá alzaahíí da'ílií hileeh di'nii ndi bits'á'zhí' hasdádokah, Bik'ehgo'ihí'nañ bichagháshé baa gozhóq doleelgo da'itsaahíí

yits'á'káhíí k'ehgo dawahá alzaahíí áldó' da'ílíí hileehíí yits'á'dokah. ²² Dawa alzaahíí dała' bíł na'dińi'go ík'idi'nii, díí jii t'ah ágát'éégo bídaagonłzi. ²³ Áídá' doo áí zhá da, néé dó', Bik'ehgo'ihinań bichagháshé daandliigo ch'í'nah ádaanohwi'dolniiłgo nohwits'í ła'i ánálnéh doleehíí biba' ádaant'eedá' ík'ida'n'nii, néé Holy Spirit nohwiyi' na'iziid nkegonyaahíí ndi ík'ida'n'nii. ²⁴ Díí nł'éhi ndaahóndliigo hasdánohwi'do'niił: nł'éhi ch'o'jyúgo doo nt'é bighą nnach'ódlíí da: hadíń nt'éhéta yiltsąayúgo nt'é bighą dayúweh nyihołíí doleel? ²⁵ Áídá' nt'éhéta doo daahiit'jii dahíí ndaahóndliiyúgo, hada'ólńiigo biba' ádaant'ee. ²⁶ Ágát'éégo doo daanldzil dagee Holy Spirit nohwich'oniih: nt'é bighą da'ohiikaąh doleehíí doo bídaagonłzi da ndi Holy Spirit dabíí nohwá okaąh, néé ch'éh ádaan'niihíí bighą ík'eda'n'niiigo. ²⁷ Holy Spirit nnee Bik'ehgo'ihinań báhadaadeszaahíí yá okaąh, Bik'ehgo'ihinań hát'jiihíí k'ehgo okaąhíí bighą Bik'ehgo'ihinań, kojii yune' nantaahíí, Holy Spirit binatsekeesíí yígółsi. ²⁸ Díńko bídaagonłzi, hadíí Bik'ehgo'ihinań bíł daanzhooníí, ła'íí dabíí ngonłchiiigo yiká ádaanniidíí dawa dała' nł'éégo bá ádaalne'go áyíłsi. ²⁹ Bik'ehgo'ihinań nnee bíyéé doleehíí dabíntségo yídaagołsi, áí biYe' yedaakt'éégo ádaabidilne'go dabíntsé yengon'áą, biYe' bik'isyú łaągo bíí dantsé naghaa doleehíí bighą. ³⁰ Bik'ehgo'ihinań bíyéé doleehíí dabíntsé yídaagołsiníí yiká ádaanniid: yiká ádaanniidíí binchq'íí yits'á'zhí' ch'ínádaayiznil: ła'íí ch'ínádaayiznilíí ilch'j'idaabi'dolniiłgo yágon'áą. ³¹ Áík'ehgo nt'é daan'nii áídá'?

Bik'ehgo'ihinaan bil daagohiit'ijyugo, hadinsha' nohwich'i' na'iziidgo nohwaa gonnee doleel? ³² Bik'ehgo'ihinaan dabii biYe' ndi doo t'azh'i' yota' dago daanohwigha nohwa nyinktiinii, da'an bil daa' dawaha daazhogo nohwainé' go'ii. ³³ Nnee Bik'ehgo'ihinaan yita'hazlaahii hadin nt'e yik'izh'i' yidi'aah? Bik'ehgo'ihinaan dabik'ehyu aadaat'ehi yihniidi at'ee. ³⁴ Hadin nohwil ch'idaagoghheego nohwandaago'aah aida'? Christ Jesus doo nohwandaago'aah da, an nohwa daztsaa, aidi' daztsadi' naadiidzaa, an Bik'ehgo'ihinaan bigan dihe'nazhineego dahsdaa, da'an aldo' nohwa na'okaxhi at'ee. ³⁵ Hadinsha' Christ bil daanjoohii yits'a'zh'i' anohwile'? Doo hadin da go'ii. Ya' nyee'ii biyi' hiikahii Christ bil daanjoohii yits'a'zh'i' anohwile' nee, ya' nohwich'i' nagont'ogii nee, ya' nohwiniidaagonk'eehii nee, ya' shina' goyee'ii nee, ya' nohwidiyage adihii nee, ya' ngodzidii nee, dagohii ya' besh be'idiltkishé bee nohwidizideehii nee? ³⁶ Bek'e'eshchiinii ganiiigo, Niyee daandliihii bigha nadaanohwi'ditseedgo o'iaah; dibehii natseedgo bagoz'axhii k'ehgo nohwaa natsidaats'ikees. ³⁷ Dah, dii dawa bee nohwich'i' anagot'ii ndi, Christ bil daanjoohii bilahyu doo adzaayuu itisgo daagonelnaa da. ³⁸ Da'anii bigonsi, doo nt'e Bik'ehgo'ihinaan bil daanjoohii yits'a'zh'i' nohwinonii at'ee da, da'itsaahii ndi, ihinaahii ndi, Bik'ehgo'ihinaan binal'a'a yaakayuu daagoliiii ndi, spirits ncho'ii binadaant'a'ii ndi, spirits binawodii ndi, dak'ad be'agot'eehii ndi, yunaasdi' nohwich'i' goldohii ndi, ³⁹ Yudahyu agot'eehii hik'e yuyahyu

ágot'eehíí ndi, nt'éhéta alzaahíí ndi, díí dawa doo Bik'ehgo'ihí'nań bíł daanjoqhií yits'á'zhí' nohwinoníí át'éeé da, Christ Jesus nohweBik'ehń biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bíł daanjoq.

9

¹ Christ binadzahgee da'anii ádishńii, doo lélíshchoo da, da'anii ádishńiiigo Holy Spirit shijíí yuńe' shíł nagolńi', ² Doo shíł gozhóq da, shijíí dázhoq nńiih nt'éeé. ³ Bígonedzaayúgo shik'ííyú, bíł hat'í'íí, hasdakáh doleelhíí bighą Christ bits'á'dí' shíł ch'ígódeeh ndi nzhóq doleel ni': ⁴ Áí Israel hat'í'íí daanlij; Bik'ehgo'ihí'nań bichągháshé daanlijigo baa daagodest'ąą, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'idindláádíí yíl daanlij, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań bíł łańdaagost'ąą, yegos'aaníí ąldó' baa daidez'ąą, hagot'éeego da'okąąh doleelíí baa daadest'ąą, ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań nkt'éeego ágot'eehíí nohwíyéeé doleel daayihńiiigo yaa daagodez'ąą; ⁵ Israel hat'í'íí ilk'idá' nńee n'íí, Bik'ehgo'ihí'nań hadaabidezńilíí, bits'á'dí' hadaakńolt'ąą, áí bits'á'dí' Christ gozłííigo nńee silij, án dawa yitis nlij, Bik'ehgo'ihí'nań nlij, dahazhí' ba'ihégoşł le. Doleelgo at'éeé. ⁶ Bik'ehgo'ihí'nań Israel hat'í'íí yąngon'ááníí doo edelńiiigo baa natsekees da. Israel holzéhi bits'á'dí' hadaakńolt'aaníí Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee doo dawa da'anii Israel hat'í'ihíí daanlij da: ⁷ Ła'íí Bik'ehgo'ihí'nań Abraham bits'á'dí' hadaakńolt'aaníí doo dawa hadaihezńil da: áídá' Abraham gáyihńiid, Niye' Isaac bits'á'dí' lideshchiiníí zhą nichągháshé bíłdi'ńii doleel. ⁸ Díńko átdishńii, Abraham bits'á'dí' hadaakńolt'aaníí doo áí zhą bighą Bik'ehgo'ihí'nań

bichagháshé bił otag da: áídá' Bik'ehgo'ihí'nań Abraham yángon'áání bik'ehgo hadaakinolt'aaní, áí da'anii bichagháshé bił otag. ⁹ Bik'ehgo'ihí'nań gáníigo Abraham yángon'áá, Kodí' lenágodzaago kú nánsdzaago ni'aa, Sarah, bizhaazhé ishkiin golíi doleel, nii lək'e. ¹⁰ Doo áí zhá da; áídá' Rebecca ałdó' nnee, Isaac holzéhi, bits'á'dí' daadihe'na'i, yá hiltsaq silij, ¹¹ (Bik'ehgo'ihí'nań dabíi bik'ehgo nnee hadaayiniil, doo ánadaat'ijihíi bigha da, áík'ehgo Rebecca bichagháshé doo hwahá daagoleeh dadá', la'íi doo hwahá nt'éego dagohíi ncho'go ánadaat'ijil dadá', Bik'ehgo'ihí'nań Isaac hayiktíi bighanigolijihíi begolne' doleelgo,) ¹² Rebecca bił nagosni', Dantsé nagháhihií iké'yú nagmaahíi binal'a'á nlij doleel. ¹³ Bek'e'eshchiinií gáníigo, Jacob shil nzhqo ni', áídá' Esauhií doo hasht'ij da ni'. ¹⁴ Nt'é daan'nii áídá'? Ya' Bik'ehgo'ihí'nań doo dávik'ehyú át'éé da née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. ¹⁵ Bik'ehgo'ihí'nań Moses gáyihni, Hadíi hádaasht'iinií baa daach'oshba' doleel, la'íi hadíi hádaasht'iinií baa tídaasht'ii doleel, nii. ¹⁶ Áík'ehgo nnee nt'é hát'íinií dagohíi nnee binawodíi doo bigha Bik'ehgo'ihí'nań habíltij da, ndi bilgoch'oba'íi ch'í'nah hileehíi bigha. ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań biyati'íi biyi' Pháraoh gáyihni, Shinawodíi ninkááyú hit'ij doleelhií bigha, la'íi ni'gosdzán biká' dágoz'aq nt'éego shizhi' bigózi doleelhií bigha nant'aago ániishlaa, nii. ¹⁸ Áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań dabíi hát'íigo la' yaa ch'oba', áídá' la' bijíi nt'izgo ádaile'. ¹⁹ Gáshihni áídá', Nt'é bigha Bik'ehgo'ihí'nań t'ah nnee ncho'go ánát'ijlgo yik'izhi' di'aah? Bik'ehgo'ihí'nań nt'é

hát'íiní doo hadín hago áyoléh át'éé da. ²⁰ Dah, nnee zhá n̄líni, hago'at'éégo Bik'ehgo'ihí'nañ t'aazhí' bich'í' yánánltih? Ábi'deszaahíí ábíílaahíí, Nt'é bigha gát'éégo áshiinlaa, yílnii doleel née? ²¹ Nnee gosht'ish tús áile'íí gosht'ish dała'á sitlégi yee tús ílnihíí áile', la'íí da'ái bee tús doo íl̄j dahíí yee áile', ya' áí doo áile'go goz'aą da née? ²² Bik'ehgo'ihí'nañ bihashke'íí la'íí binawodíí ch'í'nah áile' hat'íigo nnee bíł ch'ígódeeh doleel n'íí yá daagoho'aalgo n̄zaad godeyaa l̄k'eyúgohíí, nt'é daan'n̄ii áídá? ²³ La'íí dabíí bits'á'dí' ízisgo ágot'eehíí ch'ída'izkaadíí ch'í'nah áile'híí bigha hadín áí ízisgo ágot'eehíí dabíntsé yá íłch'í'golaahíí yaa ch'oba', ²⁴ Néé da'ái daandl̄j, nohwiká ádaan̄iidíí, doo Jews daanliiníí yitahdí' zhá da, ndi doo Jews daanl̄j dahíí yitahdí' al̄dó'. ²⁵ Osee holzéhi binaltsoos biyi' Bik'ehgo'ihí'nañ gáníí, Doo shichagháshé daanl̄j da n'íí shichagháshé bildishn̄ii doleel, la'íí, Doo shíł daanzh̄o da n'íí shíł daanzh̄o bíłdishn̄ii doleel. ²⁶ La'íí, Shichagháshé doo daanoh̄j da, yílnii n'gee, da'áígee, Bik'ehgo'ihí'nañ h̄inaahíí bichagháshé daanl̄j bíłd̄n̄ii doleel, n̄ii. ²⁷ Esaias al̄dó' Israel hat'i'íí yaa yadaakti'go gáníí l̄k'e, Israel bits'á'dí' hadaakinolt'aaníí túnteel bahyú sáihíí k'ehgo l̄aą ndi ayáhágo zhá hasdádokah: ²⁸ NohweBik'ehñ dábik'ehyú anát'íłgo binasdziidíí aął áile' doleel, doo nt'ahgo da, án ni'gosdzán biká' n̄neehíí bándaağot'áaníí dáhahgo bándaağot'aahgo áile', n̄ii ni'. ²⁹ Esaias dabíntsé dá' gánádo'n̄iidgo, Bik'ehgo'ihí'nañ nnee doo náhóltagyú biNant'a'íí doo bichagháshé ayáhágo nohwá anáisiłd dayúgo,

Sódomgee daagolíní k'ehgo ádaant'ee doleeł ni', la'í Gomórrah alzaahí k'ehgo ádaanohwi'deszaa doleeł ni', nniid. ³⁰ Nt'é daan'nii ádá'? Doo Jews daanlii dahíi dábik'ehyú ádaat'ee doleełi doo yiká ádáát'iid da ndi Bik'ehgo'ihinań binadzahgee dábik'ehyú ádaat'ee daasilii, bi'odla' daagoliihíi bigha. ³¹ Ádá' Israel hat'i'ii begoz'aanii biláhyú dábik'ehyú ádaat'ee doleełi yiká ádáát'iid ndi ái begoz'aanii yikísk'eh ádaat'eego ch'éh ádáát'iid. ³² Nt'ésha' bigha? Doo bi'odla'ii yee yiká ádáát'iid dahíi bigha, ádá' begoz'aanii bikísk'eh ádaant'eeyúgo dábik'ehyú ádaant'ee doleeł daanzigo ch'éh yiká ádáát'iid. Ái Christ doo daayodlaa dahíi bigha tsée bigha nach'igeehíi daineztałhíi k'ehgo ye'adaat'ee lək'e; ³³ Bek'e'eshchiinii biyi' Bik'ehgo'ihinań gániiigo, Isaa, Sion gee tsée bigha nach'igeehíi, tsée ts'iztałgo nach'ikaadíi nnsh'aah: hadín bodlaahíi doo hant'é yik'ee idaayándzi doleeł, nii.

10

¹ Shik'íyú, shijii yune' dážhó hásh't'ii, Israel hat'i'ii hasdádokahgo, la'ii ái bigha Bik'ehgo'ihinań náhoshkaah. ² Díi bígonsigo baa nagoshni', Bik'ehgo'ihinań yich'i' dahdaanldohgo hádaat'ii ndi hagot'éégo bich'i' ách'it'éehíi doo yidaagołsi da. ³ Hagot'éégo Bik'ehgo'ihinań nnee dábik'ehyú áile'ii doo yidaagołsi dago, dabii dábik'ehyú idaadilne'go yiká ádáát'iidgo, hagot'éégo Bik'ehgo'ihinań nnee dábik'ehyú áile'ii doo yaa idaadest'aą da. ⁴ Christ ch'odlaayúgo doo dayúweh Jews bich'i' begoz'aanii bikísk'eh ách'it'éehíi

bigha dabik'ehyú ách'ít'éé da, áidá' nnee dała'á daantúígee Christ daayosdlađdí Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee dabik'ehyú át'éé doleeł. ⁵ Begoz'aaní bikísk'eh at'ééhí bee dabik'ehyú ágot'eehí Moses yee k'eshchijgo gání, Nnee begoz'aaní yikísk'eh ánát'ijí da'ái yee hińaa doo. ⁶ Odlá'í bee dabik'ehyú ágot'eehí Moses yee k'ena'ashchijgo gání, Nijí biyi' yuńe' doo gánńi da, Hadínshá' yaaká'yú digháh? (Christ ádí' bił godah ch'ínánt'ashgo:) ⁷ Ła'í doo gánńi da, Yuyahgo o'í'án yuyaa hadínshá' digháh? (Christ daztsađdí' t'aazhi' yił nat'aashgo.) ⁸ Ádí' bek'eshchiiní nt'é ní? Yati'í nt'ahdí' nlii, dá nize' yuńe', la'í nijí yuńe' ndi begoz'aą, nii: ái yati'í ko'odla' bee hasdách'ighah, ái zhá baa yáhiilt'; ⁹ Nize'dí', Jesus sheBik'ehń hoshdlaą, nńi'yúgo, la'í Bik'ehgo'ihí'nań Jesus daztsađdí' náyihilńa'í nijí yuńe' hondlaąyúgo hasdánńáh doleeł. ¹⁰ Nnee bijí yuńe' odląyúgo dabik'ehyú át'éégo ábi'delzaa; la'í bizé'dí' oshdlaą niigo hasdayáahi at'éé. ¹¹ Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'eshchiiní gání, Hadín bodlaąhí doo hant'é yik'e ídaayándzi da doleeł. ¹² Jews daanliiní la'í Greeks daanliiní dáłekt'ee, Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee doo la' lahgo ádaat'ee da: nohweBik'ehń dała'á nnee dawa yeBik'ehń nliigo, hadí bich'í' ch'oba' ádaanńihí bilgoch'oba'í ch'ída'izkaadí yaa yiné'. ¹³ Áík'ehgo hadín nohweBik'ehń bizhi'í yozhígo yich'í' ch'oba' ánńiidí hasdádogaal. ¹⁴ Áń hagot'éégo yich'í' ádaanńi, doo hwahá daayodlaąh dadá? Hagot'éégo daayodlaąh, áń doo hwahá ya'ikodaanizijh dadá? Hagot'éégo

daidits'ih, doo hadín bił nadaagolni' dadá? ¹⁵ Hagot'éégo bił nadaagolni', la' daabi'dol'aadgo zhá? bek'e'eshchiinií gáníigo, Dahadín yati' baa gozhóni, bee nkenágoheltqodíi, yaa yakti'go higaakíi ba'ihégoſi, áí nkt'éégo ágot'eehíi nnee yaa bił gozhóq doleekíi yaa nadaagolni'! ¹⁶ Ndi doo dawa yati' baa gozhóni yikísk'eh ádaaszaa da. Esaias gáníihíi k'ehgo, NohweBik'ehń, hadín bił nagosiilni'íi yodlaq áídá? ¹⁷ Bik'ehgo'ihinań biyati' dihiits'ago zhá nohwi'odla' goleeh, Bik'ehgo'ihinań biyati' baa nohwił na'goni'go zhá dihiits'ag. ¹⁸ Áídá' na'idishkid, Ya' doo daidests'aq da née? Ha'oh, daidests'aq, ni'godzán biká' dągoz'aq nt'éégo baa na'goni'íi begoz'aq, ni'godzán náhin'áayú biyati' daats'idests'aq. ¹⁹ Áídá' naná'idishkid, Ya' Israel hat'i'íi doo bił ídaagozi da lək'e née? Dantsé Moses gáníi, Łahgo hat'i'íi, nnee doo bił da'otag da daabilch'iniihíi bee daanohwiłch'olch'iigo ádaanohwishle', la'íi hat'i'íi doo daagoyáq da daabilch'iniihíi bee hadaashohkeego ádaanohwishle'. ²⁰ Áídí' Esaias doo biini' hah dago Bik'ehgo'ihinań yá yakti'go gáníi, Nnee doo shiká hadaantaa da n'íi shídaagosjíd; doo shiká nada'ódíikid da n'íi bił ch'í'nah ádishdlaa. ²¹ Áídá' Israel hat'i'íi gáyihii, Nnee doo daashidits'ag dahíi la'íi shidáhzhí' yádaakti'íi bich'í' ilts'á' dahdideshniigo o'i'aah.

11

¹ Áík'ehgo na'idishkid, Ya' Bik'ehgo'ihinań bichagháshé yó'oyilkaad née? Dah, da'anii doo ágát'éé da. Shíi áldó' Israelite nnee nshlii,

Abraham bits'á'dí'go hashidolchji, Benjamin hat'i'íi bits'á'dí' gosilíi. ² Bik'ehgo'ihí'nań bichagháshé dabíntsé yídaagolsiníi doo yó'oyilkaad da. Ya' biyati' bek'e'eshchiiníi Elias yaa nagoln'i'íi doo bídaagonoşj da née? Bik'ehgo'ihí'nań yokaqahgo Israel yaa yakti'go gáníi, ³ SheBik'ehń, nnee binkááyú na'izíidíi nadaistseed, ła'íi naa hi'né'íi biká' dahi'niiki nagoz'aq n'íi tadaayoznil; dashízhá isdziih, ła'íi shidizideego nadaagolchi', nii. ⁴ Áidá' Bik'ehgo'ihí'nań nt'é bilnii? Nnee gosts'idi doo náhóltagyú idá'ásílsjíd, doo Baal be'ilzaahíi yich'j' nádaahilzhish dahíi. ⁵ Áík'ehgo díi goldohíi biyi' nnee Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'go da'ayahágo idá'áyiidlaago hayiheznil. ⁶ Bilgoch'oba'íi bee hayiheznilyúgo, doo nt'éégo ánádaat'ijlhií bigha da: doo ágát'éé dayúgo Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íi yunáasyú doo iljí da doleeł. Áidá' nnee nt'éégo ánát'ijlhií bigha hayiniilyúgo doo bilgoch'oba'híi bigha da: doo ágát'éé dayúgo nt'éégo ánát'ijlhií yunáasyú doo iljí da doleeł. ⁷ Hago'at'éégo áidá'? Israel hat'i'íi yiká hádaat'iiníi ch'éh yigha ádaát'jíd; hayiheznílii zhá nádaidné', áidá' ła'ihíi bináá ádaagosdjíd. ⁸ (Bek'e'eshchiiníi gáníihíi k'ehgo, Bik'ehgo'ihí'nań ái da'alkhoshgo nakaihíi k'ehgo natsídaakeesgo ádaabizlaa, bináá doo yee daago'j dago, bijeyi' aldo' doo yee da'dits'ag dago;) díi jji t'ah ágádaat'ee. ⁹ ła'íi David gáníi, Bil daagonedliigo da'iyaaahíi bee bánakí'íáago daabiljizh le', nt'éhéta bidáh siné'go yitis hakaadhíi k'ehgo, da'ái bincho'íi bee bich'j' nanáhi'niikle': ¹⁰ Bináá doo nzhógo yee daago'j

dago alnehgo doo daago'ij da le', biyil ndaazii bigha dahazhi' da'isk'id le'. ¹¹ Na'onadishkid aidá', Ya' Israel hat'i'ii nanihezdeehii doo nadaahidzii da nee? Dah, da'anii doo agat'ee da: ndi nanihezdeehii biláhyú doo Jews daanlii dahii hasdakai, Israel hat'i'ii hasdach'ikaihii danee zha daanzigo dayúweh yika hadaat'ij doleehee bigha. ¹² Israel hat'i'ii nanihezdee n'ii biláhyú ni'godzán biká' nnee da'it'iyúgo, la'ii ch'éh adaat'iidii biláhyú doo Jews daanlii dahii da'it'iyúgo, ai bitisgo Israel hat'i'ii dawa Bik'ehgo'ihinaan yich'i' ninábide'niihii biláhyú nnee dawa da'it'ij dolee. ¹³ K'adii doo Jews daanohii dahii nohwich'i' yashti', shii doo Jews daanlii dahii bich'i' shi'dol'aadgo shinasdziidii ilijgo ansj. ¹⁴ Dáhago'at'eeego bil daa' hat'i'ii hasdach'ikaihii danee zha daanzigo dayúweh yika hadaat'ijgo adaashle'go la' hasdadokah. ¹⁵ Israel hat'i'ii yoolkaadii biláhyú ni'godzán biká' nnee Bik'ehgo'ihinaan bil k'ii nadaasdljiyúgo, ai Bik'ehgo'ihinaan bich'i' ninábide'niihishá' hago'at'ee? Da'itsaahdi' nadaahi'nahii k'ehgo at'ee. ¹⁶ Ná'ast'oodgee dantsé bido'ne'ihii Bik'ehgo'ihinaan baa nané'ii diyihyúgo, ná'ast'oodii dawa aldó' diyih: la'ii ch'il bikeghad diyihyúgo, bits'adaaz'aahii aldó' diyih. ¹⁷ Jews daanliinii ch'il olive holzeehii k'ehgo adaat'ee; ch'il olive holzehi bits'adaaz'aahii la' nehestoyúgo, aidi' ni, doo Jew nlii dahii, ch'il olive da'iljiyú hadajeehii k'ehgo ant'éhi, ai naheshch'iizhgee onáni'dotsiyyúgo, aik'ehgo olive bikeghad yenoseehii ni aldó' bee nanlwodgo bee nseetyúgo; ¹⁸ Olive bits'adaaz'aahii doo bich'i' ida'onldii da.

Ídaónđliiyúgo bínálnih, ni ikeghadí doo nee hinnaa da, áídá' bíi bee hinnaá. ¹⁹ Ya' gánńii née, Shíi áígee onáshi'doltsiihíi bigha its'adaaz'aahíi nahesto'? ²⁰ Da'anii ágát'ée, ndi ái doo da'odlaa dahíi bigha nahesto', áídá' nihíi ni'odla' zhá bee sínziji. Áík'ehgo doo bee ída'ónđlii da, áídá' nzhógo godínksj: ²¹ Bik'ehgo'ihinań doo t'aazhí' at'ée dago its'adaaz'aahíi nayiheztó', áík'ehgo ídaa gondzâá, ni aldo' dńko ágánidolíi at'ée. ²² Bik'ehgo'ihinań bilgoch'oba'íi la'íi bihashke'íi baa natsínkees: nanihezdeehíi bihashke' yiká'zhí' áile'; áídá' nihíi naa ch'oba', bilgoch'oba'íi da'áík'ehgo biyi' hináályúgo: áídá' doo ágánt'ée dayúgo ni aldo' y'onidi'aah. ²³ Jews daanliinii, doo da'odlaa dahíi doo dayúweh ye'adaat'ee dayúgo, ch'il olive biyi' onádaabi'ditsiih: Bik'ehgo'ihinań zhá áík'ehgo adaabile'go yik'e sitji. ²⁴ Olive da'ilijiyú hadajeehíi bits'á' nanideshgizhdá' ch'il olive nkt'éehíi biyi' onánidotsiiyúgo, ch'il olive nkt'éehíi dabíi bits'adaaz'aahíi nahesto' n'íi biyi' onádaitsiihíi itisgo doo bá nyee da. ²⁵ Shik'íiyú, doo ídaa da'ohdlíi da doleelgo díi doo bígózi da n'íi bídaagonoksjih hádaanohwisht'ij, Israel hat'i'íi lahzhí' doo daago'ij da daasilij, doo Jews daanlij dahíi dawa ha'ádokahíi begolzaazhí'. ²⁶ Áík'ehgo Israel hat'i'íi dawa hasdádokah: bek'e'eshchiinii gáníigo, Siondí' Hasdá'iinihíi dogaał, án Jacob hat'íi doo Bik'ehgo'ihinań daidnksj da n'íi daidnksigo adaabidolii: ²⁷ Bincho'íi baa nádaagodesii'áádá', da'ái ilk'idá' bńdaagosii'áá ni' yínadaalniih doleel, nii. ²⁸ Yati' baa gozhóni nádaagonoh'aahíi bigha Bik'ehgo'ihinań Israel hat'i'íi k'ihzhí' ádaizlaa:

áídá' daabitaá n'íí hadaiyihezñilhíí bighá Israel hat'i'íí bil daanzhóq. ²⁹ Bik'ehgo'ihí'nań nt'éhéta kaa yiné'yúgo, dagohíí koká ánniidyúgo doo lahgo áná'ne' da. ³⁰ Lah Bik'ehgo'ihí'nań doo daahohdlaq da ni', áídá' k'adíí Israel hat'i'íí doo da'odlaq dahíí biláhyú Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íí nohwaa daadest'aq: ³¹ K'adíí Israel hat'i'íí doo da'odlaq da, áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íí nohwaa daadest'aaní biláhyú bíí áldó' Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'íí baa daadidot'aał. ³² Bik'ehgo'ihí'nań nnee dawa doo da'odlaq dahíí yich'i' ndaayinil, dawa yaa ch'oba' doleelgo. ³³ Bik'ehgo'ihí'nań bigoya'íí hik'e bil ígózíníí bilgo ląágo ch'ída'izkaad! Hagot'éégo nnee yich'i' godi'aahíí doo hagot'éégo ba'ch'iilkáah da, bi'at'e'íí doo hagot'éégo bígózi da! ³⁴ Hadínshá' nohweBik'ehń binatsekeesíí yígótsi? Hadínshá' nabineztaqad? ³⁵ Dagohíí hadínshá' nohweBik'ehń dant'éhéta yaa yiné', t'aqzhí' dant'éhéta baa náyiné' doleelhíí bighá? Doo hadín da. ³⁶ Dawa bits'á'dí' daagolíí, la'íí dawa biláhyú daahinaa, la'íí dawa bá daahinaa, án dahazhí' ba'ihégoši doo. Doleelgo at'éé.

12

¹ Shik'ííyú, Bik'ehgo'ihí'nań bilgoch'oba'híí bighá nádaanohwoshkaqah, dant'éhéta natseedgo Bik'ehgo'ihí'nań baa daach'iné'híí k'ehgo nohwíí t'ah daahinohnaadá' nohwits'íhíí hadaadesdzaago baa daadenoh'aah, áí Bik'ehgo'ihí'nań bil gozhóq, áík'ehgo daadinołsigo daahohkaqahgo dávik'eh. ² Díí ni'gosdzán biká' doo bik'ehyú ágot'ee dahíí doo be'ádaanoht'ee da: áídá' dawa bee nohwinatsekeesíí áníidégo ánálne'go lahgo

ádaanoht'ee le', áík'ehgo Bik'ehgo'ihí'nań nohwá háť'íńńí nť'éégo at'ééhíí, bíł goyilshóóníí, ła'íí dážhó nzhooníí bídaagonołsijh. ³ Bik'ehgo'ihí'nań bíłgoch'oba'íí bíláhyú báyashti'go shaa godet'ąą; áík'ehgo dała'á notijgee gádaanoħwíłdishńńii, Doo itisgo ídaa daagonohdzaągo dała'á notijgee Bik'ehgo'ihí'nań odla' daholaągo nohwainé'íí dábik'ehgo ídaa natsídaahkees. ⁴ Nohwits'í dała'á ndi łaąyú henláá ndi doo dała' dáłekt'eego nada'iziid da: ⁵ Da'ágát'éégo néé hiidlaą ndi its'í dała'á k'ehgo ádaant'ee, Christ bíł dała'á daandlijgo, ła'íí its'í dała'á ndi łaąyú henlááhíí k'ehgo daandlijgo iłch'odaahii'ńńii. ⁶ Nť'éhéta Bik'ehgo'ihí'nań bíłgoch'oba'íí nohwainé'íí iltah ádaat'ee; Bik'ehgo'ihí'nań nohwinkááyú yaťi' nohwaa det'ąąyúgo halaą nohwi'odla' daholaągo nohwainé'íí dábik'ehgo bee yádaahiilti' le'; ⁷ Ła' bich'odaahii'ńńiigo nohwaa det'ąąyúgo halaą ágánádaahiit'ijł le'; hadín iłch'ígót'aahgo baa det'ąąyúgo nť'éégo iłch'ígó'aah le'; ⁸ Hadín idag yaťi'go baa det'ąąyúgo áík'ehgo nńee yidag yaťi' le'; hadín dawahá nayińńihíí doo yaanchi' dago nayińńih le'; hadín dawahá yebik'ehíí nť'éégo nabi'dinkł'og le'; ła'íí hadín ła' yaa ch'oba'íí yaa bíł gozhógo anát'ijł le'. ⁹ Da'anii noħwíł'ijqo le', doo daazhógo da. Nchq'go ágot'eehíí bik'edaadinohńńih; nzhooníí zhá nłdzilgo daahinohta'. ¹⁰ Łil daanoħjqo le', iłk'íyú kłl daanjqohíí k'ehgo; daalidinołsigo nńee ła'íí nťsé sitijgo ádaanołsij le'; ¹¹ Doo noħwíł daagoyéé'go nada'ohsiid da; Holy Spirit noħwijí yune' diltki'go ádaanoħwíłsij le'; noħweBik'ehń bá nada'ohsiid;

12 Nohwáđihyú n̄t'ééhíí ndaahóndliihíí bighą nohwil daagozhóó le'; nohwiniidaagonk't'éyúgo bidag ádaanoht'ee le'; dáda'ohkaąh n̄t'éé le';
 13 Bik'ehgo'ihí'nań daayokaąhíí hant'é yidih daanliiníí bitaadaahñiih; nohwista' nakáhíí baa nohwil daagozhóó le'. 14 Nohwik'edaannñiihíí biyaa gozhóó le' daadohñiigo bá da'ohkaąh; doo yati' bee daahohkáal da. 15 Bił daagozhóóníí dába'ashhah nohwil daagozhóó le', la'íí daachagíí alđó' dába'ashhah daahchag le'. 16 Dátekt'eego natsídaahkees. Doo itisgo ádaadisoł'nil da, débaagoch'oba'ihíí doo bińáal'ídaadołkaąh da. Doo ídaa natsídaahkees da le'. 17 Dahadín doo bik'ehyú ádaanohwizlaa dayúgo doo iké'déńá ágánađaaahdle' da. Nñee dawa binadzahgee dawahá n̄t'ééhíí zhą baa nahkai le'. 18 Bígonedzaą lək'eyúgo nñee dawa nkegohen'áągo bił daagonohñi. 19 Shił daanoħshóni, hadín doo bik'ehyú ádaanohwizlaa dayúgo, doo k'enaahné' da, áídá' Bik'ehgo'ihí'nań nohwá k'ena'né'íí biba' goz'aągo ádaagonołsi le': gánúgo bek'e'eshchñi, Goyéégo koch'í' godish'aahi ánsht'ee, ik'enashné' ndi at'éé, nohweBik'ehń áníí.
 20 Áí bighą, nik'ennñiihíí shińá' silijyúgo bá'ńné'; dibá' silijyúgo tú bá ná'łtsiñ: áík'ehgo ágánt'ijyúgo bitsit'á' tsiid dahnásíikaahíí k'ehgo ánle'. 21 Nchọ'íí doo nohwitis hileeh da le', áídá' n̄t'ééhíí bee nchọ'íí bitis daahleeħ.

13

1 Nñee dała'á daantúígee nadaant'aahíí bikísk'eh ádaat'ee le'. Bik'ehgo'ihí'nań nadaant'aahíí dawa yebik'eh: nadaant'aahíí binawodíí Bik'ehgo'ihí'nań yengon'áą. 2 Áí

bigha hadín nadaant'aahíi yits'á'zhì' at'éehíi
 Bik'ehgo'ihì'nañ yegos'ánihií doo yikísk'eh at'éé
 da: áí idándaagot'a'hi at'éé. ³ Nnee nht'éégo
 ánádaat'ííhíi nadaant'aahíi doo yédaaldzid
 da, nchq'go ánádaat'ííhíi zhá nadaant'aahíi
 yédaaldzid. Ya' nant'án doo béndldzid hánt'íi da
 née? Nht'éégo ánánt'íi, áík'ehgo nzhq'qgo naa
 yahti' doleeł. ⁴ Ninant'a' ná nht'éé doleełhíi bigha
 Bik'ehgo'ihì'nañ yá na'iziid. Nchq'go ánánt'íi yúgo
 béndldzid; doo da'ílízhì' bésh be'idiltkíshé dahyotíi
 da: án Bik'ehgo'ihì'nañ yána'iziidgo nnee doo
 bik'ehyú ánát'íi dahíi Bik'ehgo'ihì'nañ bihashke'
 yik'izhì' áile'. ⁵ Áí bigha nadaant'aahíi bikísk'eh
 ádaanoht'ee le', Bik'ehgo'ihì'nañ bihashke' doo
 bits'á'zhì' ánádaht'íi híi zhá bigha da, áí dá'
 nht'éégo ánádaht'íi go idádaagonolzhíi bigha
 aldo'. ⁶ Da'ái bigha tax nadaahohñiik: tax bich'ì'
 nadaahi'ñiikíi Bik'ehgo'ihì'nañ yánada'iziidíi
 daanliigo áí nayik'ida'iziid. ⁷ Áí bigha bich'ì'
 nada'ohñiik le'at'ééhíi dawa bich'ì' nada'ohñiik:
 tribute bich'ì' nadaahohñiik le'at'ééhíi tribute
 bich'ì' nadaahohñiik; tax bich'ì' nadaahohñiik
 le'at'ééhíi tax bich'ì' nadaahohñiik; hadíi bédaaldzid
 le'at'ééhíi bédaaldzid; hadíi daadinisì le'at'ééhíi
 daadinisì. ⁸ Nnee doo la' naa hayil'aa da le',
 il'ijóóníi zhá laa hadaaso'aa le': hadín la' bíł
 nzhq'qhíi Bik'ehgo'ihì'nañ yegos'aaníi yikísk'eh
 at'éé. ⁹ Begoz'aaníi gáníi, Doo nant'ì' nach'ighaa
 da, Doo nach'iltsee da, Doo ich'in'íi da, Doo
 lé'ch'ilchoo da, Doo dawahá idáhách'it'íi da; áí
 begoz'aaníi la' aldo' dawa k'náhi'nilgo díinko
 begoz'aa, Nit'ahdí' gólíníi nił nzhq' le', dani

ídił njoqohíí k'ehgo. ¹⁰ Hadín bit'ahdí' gólíníí bił nzhooníí doo yini'idiłniíh da; áí bigha kol ijóoníí begoz'aaní ye'iiláa. ¹¹ Ła'íí goldohíí bídaagonołsi, k'adíí da'ołhoshdí' ch'ínádaanołdziidíí biká' ngonyáá, hasdánohwidi'niikíí ałhánidí' begoz'aą, dantsé da'osiidłaądá' n'íí bitisgo. ¹² Tł'é'híí k'ad bech'igońáh, k'ad haikáah: halaą, áí bigha chagołheel zhinéego ágot'eehíí nohwits'á'zhi' ádaaħidle', la'íí bésh diyágé idindlaád zhinéegohíí ik'e daaħidleeh. ¹³ Nł'éégo ħiidaal le', jįigo ch'ogaalhií k'ehgo: doo ncho'íí bee nohwil daagonełłigo da, doo nohwil nágodeyisgo da, doo nant'į' nahiidaago da, ncho'íí doo bich'į' t'ąązhi' ách'ít'éé dahíí doo be'ádaant'ee da, doo ilk'edaan'niihgo da, la' bíyééhíí doo idáhádaaħiit'įigo da: ¹⁴ Nohwits'í ncho'go hádaat'iiníí doo bee da'ohle' dahíí bigha doo nohwijíí yune' ncho'íí bágoz'aągo ádaanołsi da, áidá' bésh diyágé benagonłkaadíí biyi' nasozįihíí k'ehgo Jesus Christ nohweBik'ehń biyi' nasozįi.

14

¹ Hadín bi'odła' doo nłdzil dahíí bich'į' daanołshşo le', doo bił ładaadoht'áhggo da. ² Nńee la' bi'odła' gólíníí hidán da'adzaahíí yiyąą, áidá' la' bi'odła' doo nłdzil dahíí hidán hadaajeħhíí zħą yiyąą. ³ Nńee hidán dawa yiyąąħíí la' nńee doo dawa yiyąą dahíí doo da'íłnégo yaa natsekes da le'; la'íí nńee doo dawa yiyąą dahíí la' nńee dawa yiyąąħíí ałdó' doo da'íłnégo yaa natsekes da le': bíí ałdó' Bik'ehgo'ihinińań nábinłtíni at'éé. ⁴ Nihíí hant'é nłjįigo la'i yána'iziidíí baa yánłti'go? Binant'a'íí nł'éégo yána'iziidyúgo dá

na'iziid doleeł, doo nlt'éeego yána'iziidíí ch'ínált'e'. Binawod bá ágolzi doo, Bik'ehgo'ihinań zhá binawod golíigo sizíigo ábile'. ⁵ Nnee la' la'jii la'ihii yitigo yidnłsi: la'ii dawa dałekt'eego yidnłsi. Nnee dała'á daantúígee doo bił nagokigo yaa natsekes da le'. ⁶ Hadín la'jii yidnłsihii nohweBik'ehń yidnłsigo at'ii; hadín la'jii doo yidnłsi dahii bíí aldó' nohweBik'ehń yidnłsigo at'ii. Hadín hidán dawa yiyaa hii nohweBik'ehń yidnłsigo iyaa, Bik'ehgo'ihinań ya'ihenzigo; nnee doo dawa yiyaa dahii aldó' nohweBik'ehń yidnłsigo at'ii, bíí dó' Bik'ehgo'ihinań ya'ihenzigo iyaa. ⁷ Nnee hinaayúgo doo dabii ídebik'ehgo hinaa da, datsaahyúgo doo dabii bik'ehgo datsaah da. ⁸ Daahin'naayúgo nohweBik'ehń daanohwineł'iiigo daahin'naa; daahiitsaahyúgo nohweBik'ehń daanohwineł'iiigo daahiitsaah: áik'ehgo daahin'naa ndi dagohii daahiitsaah ndi nohweBik'ehń biyéé daandlii. ⁹ Díí bigha Christ daztsaa, áidí' naadiidzaago naahina', nanezna'ii hik'e daahinaahii bilgo yeBik'eh doleełgo. ¹⁰ Nt'é bigha nohwik'isyú baa yadaakti'? Nt'é bigha nohwik'isyú da'ílinégo baa natsídaahkees? Néé Christ ndaago'a'go dahsdaagee daanohwigha bich'i' daahiidziih doleeł. ¹¹ Bek'e'eshchiinii gániiigo, NohweBik'ehń gánii, Da'anii hinshnaago da'anii gádishnii, dakowa kogod bee shich'i' daach'ilzhíish, dakowa kozé' bee Bik'ehgo'ihinań ba'ihedaach'inzi doleeł, nii. ¹² Áik'ehgo daanohwigha dała'á daantúígee Bik'ehgo'ihinań bich'i' ídaa nadaagohiilni' doleeł. ¹³ Ái bigha kodí' godezt'i'go doo laa yadaahiilti' da le': díí k'ehgo nko nohwiini' laadaahiidle', doo

nohwik'íyú yigha nadokaíí bádihyú begoz'aago ádaahiidle' da, dagohíí dant'éhéta yeni'íksiihíí doo bádihyú begoz'aago ádaahiidle' da. ¹⁴ Díí bígonsí, Jesus nohweBik'ehń shíł ígózigo áshíłsí, hidánhíí doo nchọ' da; áídá' hadín hidán nchọ' nzihíí bíí bich'í' nchọ'. ¹⁵ Nt'é nnaahíí bigha nik'isn biñi'ñnihyúgo doo kolijóóníí be'ánt'éé da. Nt'é nnaahíí nnee la' bee bíł ch'ígonoghéeh hela', án Christ bá daztsáni at'éé. ¹⁶ Nt'éhéta nkt'éé nńzi ndi, dénchọ'égo baa yá'iti'yúgo, doo be'ánadaaht'íł da le': ¹⁷ Bik'ehgo'ihí'nań bilakt'áhgee itah ch'iljyúgo, doo nt'éhéta ch'iyaaquíí la'íí ch'idlaquíí zhá bigha da; áídá' Holy Spirit binkááyú dábik'ehyú ách'ít'ééhíí, la'íí kíł nkegohen'ááquíí, la'íí kíł gozhóóhíí bigha itah ch'iljhi at'éé. ¹⁸ Hadín díí ye'at'éégo Christ yána'iziidíí, Bik'ehgo'ihí'nań bíł dábik'eh, nnee ałdó' bíł dádaabik'eh. ¹⁹ Áík'ehgo halaą nt'éhéta nkegohen'áago áyíłsiníí biká hádaahiit'íí le', la'íí nt'éhéta daanldzilgo be'ádaahiidle'íí biká hádaahiit'íí le'. ²⁰ Doo nt'éhéta daahsaquíí bigha Bik'ehgo'ihí'nań binasdziidíí daakchọq da. Hidán dawa nkt'éé; ndi hadín nt'éhéta yiyaquíí bigha la' nanakaadyúgo, aí yee ni'íksiih. ²¹ Itsí' nnaahíí dagohíí wine ndlaquíí dagohíí dahago ánánt'íłhíí bigha nik'isn nanakaadyúgo, dagohíí nt'éhéta nchọ'go ánát'íłgo ábile'yúgo, dagohíí nt'éhéta bigha bí'odla' doo nłdzil dago ábile'yúgo doo be'ánánt'íł dago nzhọq. ²² Ni'odla' nłdzil née? Bik'ehgo'ihí'nań binadzahgee nkt'éégo ánt'ééhíí bígonsí le'. Hadín áík'ehgo ánát'íłhíí doo ídángot'aa dago biyaa gozhóq doleeł. ²³ Hadín biini' nakigo

da'adzaahíi yiyaaquí, áí bigha idángot'áni at'éé, doo bi'odla' ye'at'íi dahíi bigha: doo ki'odla' be'ánách'ot'íi dahíi nchò'go ánách'ot'íi at'éé.

15

¹ Néé nohwi'odla' daanldzilíi, hadíi biini' nakigo bi'odla' doo daanldzil dahíi bich'odaahi'nii le', doo danéé ídaa natsídaahiikesíi bigha da. ² Áída' néé dała'á daantijgee nohwi'tahdí' daagolíníi bá nkt'éé doleehíi baa natsídaahiikes le', bi'odla' nldzil hileehíi bigha. ³ Christ ndi doo dabízhá ídaa natsekees da ni'; bek'e'eshchiiníi biyi' biTaa gáyiknii, Hadíi bee daanich'o'ni' n'íi shik'izhí' nasdlíi, nii. ⁴ Doo ánídá' Bik'ehgo'ihí'nań biyati' bek'e'eshchiiníi bee nohwił ch'ígót'aahíi bigha alzaa, nohwi'odla' nldzilgo áile'go hadah ádaanoht'ígó, nohwádihyú nkt'éhi goz'aaníi ndaahóndlii doleehíi bigha alzaahi at'éé. ⁵ Bik'ehgo'ihí'nań, kóni' k'eh ách'íłsigo la'íi ko'odla' nldzilgo áyíłsiníi, dałekt'eego natsídaahkeesgo nohwaa daidino'áah, Christ Jesus be'ádaanoht'eego: ⁶ Áík'ehgo nohwinatsekees dała'ágo, nohwiyati' dała'ágo Bik'ehgo'ihí'nań, Jesus Christ nohweBik'ehń biTaahíi, ba'ihédaanoht'ígó doleel. ⁷ Christ k'ínoho'niihíi k'ehgo k'ídaaloh'nii, áík'ehgo nnee Bik'ehgo'ihí'nań ya'ihédaanzí doleel. ⁸ Gánohwiłdishnii, Jesus Christ nnee circumcise ádaabi'deszaahíi binal'a'á silíi, Bik'ehgo'ihí'nań bits'á'dí' da'aníihíi baa bił ch'í'nah ágoléhgo, la'íi daanoht'ígó n'íi Bik'ehgo'ihí'nań nt'é bee yágon'ááníi begolne' doleelgo: ⁹ La'íi doo Jews

daanliji dahíi Bik'ehgo'ihinań bilgoch'oba'ii
 ya'ihédaanzí doleelgo; bek'e'shchiinií gáníigo,
 Díi bigha doo Jews daanliji dahíi naa bil
 nadaagoshni', la'ii nizhi' baa idish'aalgo
 na'ihénsi doleel. ¹⁰ Gánadí'ni, Doo Jews
 daanohliji dahíi, Bik'ehgo'ihinań bichagháshé
 bil nohwil daagozhóo le'. ¹¹ La'ii gánadí'ni,
 Doo Jews daanohliji dahíi dawa, nohweBik'ehn
 ba'ihédaanohsí le'; nnee dawa aldó' ba'ihédaanohsí
 le'. ¹² Esaias aldó' gáníi, Ch'il bikeghad bits'á'dí'
 hanajéedíi k'ehgo Jesse bits'á'dí' hanádaalóchiinií
 da'á doo Jews daanliji dahíi yá nant'aa doleelí
 hígháh; án doo Jews daanliji dahíi bada'olii doleel.
¹³ Holy Spirit binawod biláhyú nlt'éhi nohwádihyú
 goz'aanii ndaahohliíhi itis odaazliji doleelíi
 bigha Bik'ehgo'ihinań, nlt'éehíi ndaaholigo
 ádaanohwile'ii, daahohdlaago kol gozhóonii la'ii
 ikh'í'gont'éehíi nohwee halk'il le'. ¹⁴ Shik'íiyú,
 nlt'éehíi be'ádaanoht'eego, dázhó daagonohsaago
 nohwígonsi, la'ii hł ch'idaagonoht'aahgo
 bídaagono'aa. ¹⁵ Da'ágát'éé ndi doo shiini' hah
 dago la' nohwich'í' bek'e'shilchíi, bínádaadohni
 doleelgo, Bik'ehgo'ihinań bilgoch'oba'ii
 shik'izhi' ayíilaahíi bigha, ¹⁶ Okaaah yedaabik'ehi
 Bik'ehgo'ihinań yanada'iziid níi k'ehgo
 Jesus Christ bá na'isiidgo Bik'ehgo'ihinań
 bits'á'dí' yati' baa gozhóni doo Jews daanliji
 dahíi bil nadaagoshni', áik'ehgo doo Jews
 daanliji dahíi Holy Spirit bee hadaadelzaago
 Bik'ehgo'ihinań baa nánshniilgo naidiiniil doleel.
¹⁷ Bik'ehgo'ihinań bána'isiidhíi bigha Jesus Christ
 biláhyú ida'oshdlíi. ¹⁸ Christ shiláhyú ánát'íiíi

zhá doo shiini' hah dago baa nagoshni' doleel, shinkááyú doo Jews daanlii dahíi Bik'ehgo'ihí'nañ biyati'íi yikísk'eh ádaat'eego ádaayiksí, shinkááyú yalti'go hik'e ánát'ijlgo, la'íi ¹⁹ Godiyihgo be'ígóziníi hik'e ígozisgo ánágot'ijhí Christ shinkááyú ánát'ijlgo, la'íi Bik'ehgo'ihí'nañ biSpirit binawodíi shinkááyú na'iziidgo Jerusalemdí' Ilirikamzhí' daagotahyú Christ nt'éégo baa na'goni'íi aq̄ baa yásilti' ni'. ²⁰ Áík'ehgo Christ doo bigózi dayú yati' baa gozhóni baa yashti'go nabik'í'isiid ni', Christ ik'idá' bigóziyú baa yashti'yúgo, la' nnee kih bit'ááh si'aaníi áyílaahíi biká'gee na'isht'ihíi k'ehgo ashne' doleel ni': ²¹ Áidá' bek'e'eshchiinií gáníigo, Hadín doo hwahá baa bił nagoni' dahíi bił ch'í'nah daaleeh: hadín doo hwahá ya'ikodaanzí dahíi yídaagolsí doo, nii. ²² Áík'ehgo yashti'go nashi'dint'ogíi bigha ch'éh nohwich'í' disháhgo asht'ij ni'. ²³ Áidá' k'adíi dzaagee doo hayú yánánásstih dago, la'íi doo alch'idé legodzaa da nohwich'í' disháh hást'ijgo, ²⁴ Spainyú déyáágo nohwini'gee ch'insháhgo daanohwidistseekíi hást'ij, áígee dét'ihézhí' nohwil daagozhógo nahétaq̄ hik'e Spainyú naadesdzaago shich'odaadohniil nsj. ²⁵ K'adíi Jerusalemýú Jesus daayokaq̄híi bich'odaashniihyú déyáá. ²⁶ Macedóniayú la'íi Akéyayú daagolínihíi bił daagozhógo Jerusalemgee Jesus daayokaq̄híi tédaat'iyéhíi zhaali yich'í' ádaile'. ²⁷ Da'anii yaa bił daagozhógo ádaile'; ái da'anii baa hadais'áhi daanlii. Áígee Jesus daayokaq̄híi yaaká'dí' begoz'áni daabiyééhíi lahzhí' doo Jews daanlii dahíi yaa daizné'híi bigha ni'godzán biká'gee

nandeehíí ła' yee yich'odaan̄iihgo dábik'eh.
 28 Díí aął ashłago zhaali bá lenáhesdlaahíí baa daadeni'áągo nohwaa deshaał, Spainyú déyáągo.
 29 Nohwaa níyáągo Christ n̄t'éeego baa na'goni'íí bee gozhóóníí ch'ída'izkaadgo bee nohwaa nsháhíí bígonsi. 30 Áí bighą shik'íiyú, Jesus Christ nohweBik'eh̄n, ła'íí Holy Spirit bee l̄ł daanj̄oohíí bighą nánohwoshkaąh, Bik'ehgo'ih̄i'nań shá nádaahokkaąhgo dała' nohwił dahdaanshd̄oh le'. 31 Áík'ehgo Judéagee doo da'odląą dahíí doo hago ádaashile' dago shá da'ohkaąh; ła'íí zhaali Jerusalemgee Jesus daayokkaąhíí bá ıla'áshłaahtíí yaa bil̄daagozhóogo nádaidoné'go ałdó' shá da'ohkaąh; 32 Áík'ehgo Bik'ehgo'ih̄i'nań bik'ehgo shil̄gozhóogo nohwaa nsháh, ła'íí nohwigotahgee dé't'ih̄ nohwista' nsháhgo nohwił hanasól. 33 Bik'ehgo'ih̄i'nań be'ik̄h'igont'éehíí nohwił nlii le'. Doleełgo at'ée.

16

1 Nohwilah, Phoebe holzéhi, bá nohwich'į' k'e'eshchii, Cenchréagee ha'ánálséhíí yitahyú na'iziidihi: 2 Áń Jesus daayokkaąhíí k'ehgo nohweBik'eh̄n biláhyú k'ídaahoh'ñii, ła'íí shich'odaahn̄iih nohwiłñiiyúgo bich'odaahn̄iih: áń láníhi yich'odaazñi', shíí ałdó' shich'ozñi'. 3 Priscilla hik'e Áquila, Christ Jesus biláhyú shich'odaan̄ihi, Gozhóó, shá daabil̄dohñii. 4 Áí shighą goyéego bich'į' nadaagoyaa, dásdozhá shighą nanezna', áí ba'ihénsi; ła'íí hayú doo Jews daanlii dahíí ha'ánálséhíí nagoznilyú ínashood dawa ya'ihédaanzı ałdó'. 5 Áí bigowayú

ínashood da'okaq̄ahgo ɪla'ánat'ij̄híí dawa ałdó',
 Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii. Epenétus, dážhó shił
 nzhónihíí, Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii, án Akéyayú
 dantsé Christ yich'ı̄' dahiyáhi. ⁶ Mary, Gozhóq̄,
 shá daabiłdoh̄nii, án nyeego nohwá na'iziid
 ni'. ⁷ Androníkas hik'e Junia, bił hat'ı̄'ihı, bił
 ha'áshíjed n'ı̄ı, Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii, áı Jesus
 binadaal'a'á itah daanliı, daach'inłsıni ádaat'ee,
 áı dashıntsé Christ yich'ı̄' dah hizh'ázhi at'éé.
⁸ Ámplias, nohweBik'eh̄n biláhyú shił nzhóni,
 Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii. ⁹ Úrbane, Christ
 biláhyú nohwich'odaanı̄hi, ła'ı̄ı Stákis shił nzhóni,
 Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii. ¹⁰ Apéıles, Christ bił
 dábił'ehı, Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii. Aristobúlus
 yił daagolı́nı̄ı ałdó', Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii.
¹¹ Heródion, bił hat'ı̄'ihı, Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii.
 Narcıssus yił daagolı́nı̄ı, nohweBik'eh̄n
 daayokaq̄ahı̄ı, Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii. ¹² Tryfına
 hik'e Tryfósa, nohweBik'eh̄n yánada'iziidi,
 Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii. Pérsis, bił daach'izhóni,
 nohweBik'eh̄n łaq̄go yána'iziidı̄ı ałdó', Gozhóq̄, shá
 daabiłdoh̄nii. ¹³ Rufus, nohweBik'eh̄n habıłtı̄nı̄ı,
 Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii, án bąq̄ahı̄ı, shıı ałdó'
 shımaa biłdishı̄ı, Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii.
¹⁴ Asýncritus, Phlégon, Hérmes, Pátrobas, ła'ı̄ı
 Hérmes, Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii, nohwik'isyú yił
 nakaihı̄ı ałdó'. ¹⁵ Philólogus hik'e Julia, Nérius hik'e
 bilah, Olýmpas ła'ı̄ı Jesus daayokaq̄ahı̄ı yił nakaihı̄ı
 dawa, Gozhóq̄, shá daabiłdoh̄nii. ¹⁶ Daagodinołsıgo
 daałohts'qs le'. Christ daayokaq̄ahgo ha'ánátséhı̄ı
 nagoznı̄ı, Gozhóq̄, daanohwiłnı̄ı. ¹⁷ Shik'ı̄ıyú,
 nadaanohwoshkq̄ah, hadı̄n nohwił ch'ıgon'ąq̄ahı̄ı

yídaago'áa n'íí délahgota nohwil ch'ídaago'áahgo ilch'inohwinííhí la'íí nohwich'í' daagodiikishíí, daat'éhi ádaat'íí shíhíí bídaagonoíshíhgo bits'á'zhí' ádaanoht'ee. ¹⁸ Ágádaat'eehíí Jesus Christ nohweBik'ehń doo yánada'iziidihi at'éé da, daabibid zhá yaa natsídaakees; áí nkt'éégo ádaanii ndihíí, la'íí nzhoggo hanádaadzih ndihíí doo daagoyáá dahíí k'izédaabidiníí. ¹⁹ Bik'ehgo'ihí'nań bikísk'eh ádaanoht'eehíí nnee dawa yídaagoíshíí bighá nohwaa shil gozhóó; áídá' nkt'éégo ágot'eehíí zhá bich'í' daagonohsaago, la'íí nchoggo ágot'eehíí doo bídaagonoíshí dago hasht'íí. ²⁰ Bik'ehgo'ihí'nań be'ilch'í'gont'éehíí dak'adégo Satan nohwá yaa gonhneego bíledaado'ées. Jesus Christ nohweBik'ehń bilgoch'oba'íí bee nohwich'í' goz'áa le'. Doleelgo at'éé. ²¹ Timotheus, bil na'isiidíí, la'íí Lúcius, Jason, la'íí Sosípater, bil hat'í'ihí, Gozhóó, daanohwilnii. ²² Shíí, Tértius, díí naltsoosí Paul bá k'e'shilchínihí, nohweBik'ehń biláhyú, Gozhóó, nohwildishnii. ²³ Gáius golíígee sídáá, dzaagee ínashood íla'ánát'ííh, án, Gozhóó, daanohwilnii. Erástus, dzaa k'ih goznilgee zhaali yaa sidaahíí, la'íí Quártus, nohwik'isn, áldó', Gozhóó, daanohwilnii. ²⁴ Jesus Christ nohweBik'ehń bilgoch'oba'íí daanohwigha bee nohwich'í' goz'áa le'. Doleelgo at'éé. ²⁵ Yati' baa gozhóni baa nagoshní'íí, áí Jesus Christ baa na'goni'íí bikísk'ehyú Bik'ehgo'ihí'nań nohwinawod nohwá ánágodléhi at'éé; ni'godzáń alzaadí' yushdí' godezt'í'go na'goni' doo bigózí da n'íí, áí Jesus Christ baa na'goni'íí, bee ch'í'nah silíí, ²⁶ Áí k'adíí bigózígo alzaa, Bik'ehgo'ihí'nań binkááyú nada'iziidi n'íí bek'e'eshchiiníí k'ehgo

nnee iltah at'éégo hadaazt'i'íi dawa bil na'goni',
daayodlaahgo yikísk'eh ádaat'ee doleehíi bigha, ái
Bik'ehgo'ihí'nań doo benogowáh dahi yegos'aaníi
bik'ehgo at'éé: ²⁷ Bik'ehgo'ihí'nań, áń zhá goyánihi,
Jesus Christ biláhyú dahazhı' ba'ihégoşı le'.
Doleelgo at'éé.

**The New Testament of our Lord and Saviour
Jesus Christ
New Testament in Apache, Western (US:apw:Apache,
Western)**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Western Apache (Apache, Western)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Apache, Western

© 2012, Wycliffe Bible Translators. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

22cab38e-86e0-5c5b-8972-5c0fa467c049